

39. Perjantaina 6 päivänä toukokuuta 1994

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 1004

2) Pohjoismaiden neuvoston täydennysvaali..... „

3) ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali „

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

tehdään päätös talousvaliokunnan ehdotuksesta eduskunnan lausunnoksi valtioneuvoston energiapoliittisesta selonteosta

Valtioneuvoston selonteko n:o 4/1993 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 18

Kolmas käsittely:

4) Ehdotukset laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi..... 1005

Hallituksen esitys n:o 319/1993 vp
Toivomusaloitteet n:ot 1618, 1713 ja 1730/1991 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi EFTA-valtioiden ja Bulgarian tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Bulgarian välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 1008

Hallituksen esitys n:o 43
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4

6) Ehdotus laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 7 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 27
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

7) Ehdotukset laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta 1015

Hallituksen esitys n:o 3
Lakialoitteet n:ot 1—3 ja 6
Toivomusaloite n:o 23
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15

8) Ehdotus laiksi pellonraivauksen määräämisestä rajoittamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 1026

Hallituksen esitys n:o 41
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5

9) Ehdotus laiksi jäkälän maastaviennistä annetun lain kumoamisesta „

Hallituksen esitys n:o 50
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6

10) Ehdotukset laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain muuttamisesta 1026

Hallituksen esitys n:o 259/1993 vp
Lakialoite n:o 37/1993 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 13

11) Ehdotus laiksi teollisten investointien väliaikaisesta investointituesta 1038

Hallituksen esitys n:o 6
Talousvaliokunnan mietintö n:o 14

12) Ehdotus laiksi ydinvastuulain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 10
Talousvaliokunnan mietintö n:o 15

13) Ehdotukset laeiksi kauppakaaren 10 luvun, kuluttajansuojalain 7 ja 11 luvun sekä kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 1039

Hallituksen esitys n:o 13
Talousvaliokunnan mietintö n:o 16

A i n o a k ä s i t t e l y :

14) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1993 „

Kertomus n:o 2
Talousvaliokunnan mietintö n:o 20

E n s i m m ä i n e n k ä s i t t e l y :

15) Ehdotus laiksi Hallinnon kehittämiskeskuksesta „

Hallituksen esitys n:o 44
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 3

16) Ehdotus laiksi Valtion Korjaamosta „

Hallituksen esitys n:o 31
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 4

17) Ehdotus laiksi eläintautilain muuttamisesta 1040

Hallituksen esitys n:o 51
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7

18) Ehdotukset vakuutus sopimuslaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 114/1993 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

19) Ehdotus laiksi kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 45
Talousvaliokunnan mietintö n:o 19

E s i t e l l ä ä n :

20) Hallituksen esitys n:o 55 biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä „

21) Hallituksen esitys n:o 57 poliisilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi „

22) Hallituksen esitys n:o 62 merilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi „

23) Hallituksen esitys n:o 63 laiksi yritystuesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta „

24) Hallituksen esitys n:o 64 laiksi valtion riskipääomatakuista annetun lain muuttamisesta „

25) Hallituksen esitys n:o 65 laeiksi ihmisen elimien ja kudoksien irrottamisesta lääketieteelliseen käyttöön annetun lain 11 §:n ja sairausvakuutuslain 4 a §:n muuttamisesta 1041

26) Ed. Myllerin ym. lakialoite n:o 27 laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta „

27) Ed. Luukkaisen ym. lakialoite n:o 28 laiksi arvonlisäverolain 83 §:n muuttamisesta „

28) Valtioneuvoston päätös tupakka-
tuotteista suoritettavasta lisäverosta an-
netun valtioneuvoston päätöksen 1 §:n muut-
tamisesta (VNP 1) 1041

29) Lisätalousarvioaloitteet n:ot 34—48 ..

34 U. Anttila ym.: Määrärahan
osoittamisesta kehitysysteistyön
humanitaariseen apuun

35 U. Anttila ym.: Määrärahojen
osoittamisesta nuorten työllistämiseksi
ympäristönsuojelutehtävissä

36 Dromberg ym.: Lisähenkilöstön
palkkaamisesta pääkaupunkiseu-
dun työvoimatoimistoihin

37 Haavisto ym.: Määrärahan
osoittamisesta laittomien aseiden
lunastamiseen

38 Jurva ym.: Määrärahan osoitta-
misesta asuinrakennusten korjaus-
toimintaan

39 Kautto ym.: Nuorisotyöttömyy-
den vähentämiseen tarkoitettujen
korkeakoulujen aloituspaikkojen
turvaamisesta

40 Kautto ym.: Määrärahan osoit-
tamisesta arvonlisäveron korvaami-
seen vuokralaisille

41 Kautto ym.: Määrärahan osoit-
tamisesta uusien arava-asuntokoh-
teiden rakentamiseen

42 Koskinen: Määrärahan osoitta-
misesta valtionapuun kunnille ja
kuntayhtymille työttömyyden lie-
ventämiseen

43 Koskinen: Määrärahan osoitta-
misesta valtionapuun työttömyy-
den lieventämiseksi

44 Lahikainen: Määrärahan osoit-
tamisesta työllisyysperusteiseen val-
tionapuun investointeihin

45 Mäkelä: Pakolaisten ja turvapai-
kan hakijoiden vastaanottoon eh-
dotetun määrärahan vähentämises-
tä

46 Mäkipää: Määrärahan osoitta-
misesta työttömien aloitteellisu-
uden tukemiseen

47 Suhonen ym.: Määrärahan osoit-
tamisesta ylivelkaantuneiden asun-
nonhankkijoiden korkotukeen

48 Vistbacka: Määrärahan osoitta-
misesta yleisten teiden perustienpi-
toon

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Ala-Harja, Anttila S-L., Björkenheim,
Hiltunen, Häkämies, Kanerva, Kautto, Kemp-
painen, Komi, Kuittinen, Kuuskoski, Laitinen,
Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Myller,
Nyby, Näsi, Ojala A., Paasio, Puhakka, Ranta,
Rehn E., Riihijärvi, Rinne, Roos J., Rusanen,
Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Turunen, Veh-
kaoja ja Westerlund.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Myller, Kanerva, Laitinen, Salolainen, Ran-
ta, Ala-Harja, Kemppainen ja Vehkaoja.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä sairauden vuoksi ed. E. Rehn, virkatehtä-
vien vuoksi edustajat S-L. Anttila, Kautto,
Kuuskoski ja Sasi sekä yksityisasioiden vuoksi
edustajat Paasio, Puhakka, Riihijärvi, Saasta-
moinen ja Westerlund.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tä-

nään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 66—76.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 197, 200, 203, 205 ja 232. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti:

perustuslakivaliokuntaan jäseneksi ed. Mölsä, *lakivaliokuntaan* jäseniksi edustajat Korteniemi ja Piha sekä varajäseneksi ed. Lehtinen, *ulkoasiainvaliokuntaan* varajäseneksi ed. O. Rehn sekä

sivistysvaliokuntaan jäseneksi ed. Lehtinen ja varajäseneksi ed. Korteniemi sekä ed. Lehtiseltä vapautuvalle varajäsenen paikalle ed. Piha.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Pohjoismaiden neuvoston täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali

on yksimielinen ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti:

jäseniksi edustajat Virrankoski ja Sasi sekä ed. Sasilta vapautuvalle varajäsenen paikalle ed. Mäki-Hakola.

Asia on loppuun käsitelty.

3) ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 3) asiana on ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti:

ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan jäseneksi 5 päivästä heinäkuuta 1994 lukien ed. Uosukainen.

Asia on loppuun käsitelty.

Valtioneuvoston energiapoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko n:o 4/1993 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 18

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään nyt päätös eduskunnan lausunnosta valtioneuvoston energiapoliittisesta selonteosta. Käsitteilyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 18, joka sisältää ehdotuksen selonteosta annettavan lausunnon sanamuodoksi.

Keskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi viime keskiviikkona pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on ed. Hassi ed. Rädyn kannattamana ehdottanut seuraavaa lausumaa:

1) "Eduskunta edellyttää, että käytetyn ydinpolttoaineen vienti Suomesta ja tuonti Suomeen kielletään ja että hallitus valmistelee tätä tarkoitavat muutokset Suomen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin sopimuksiin."

Lisäksi on ed. Hassi ed. Myllerin kannattamana ehdottanut seuraavaa lausumaa:

2) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii niiden päätösten toteuttamista, jotka eduskunta hyväksyi 24.9.1993 hylätessään valtioneuvoston periaatepäätöksen Imatran Voima Oy:n ja Teollisuuden Voima Oy:n hakemukseen ydinvoimalaitosyksikön rakentamisesta.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Hassin 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Hassin 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 60 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 41. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hassin 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Hassin 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 58 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 45. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön mukaisen lausunnon selonteon johdosta ja siirtyy päätärjestykseen.

Eduskunta hyväksyy talousvaliokunnan mietinnön ponteen sisältyvän ehdotuksen mietinnön lähettämiseksi valtioneuvostolle.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 319/1993 vp
Toivomusaloitteet n:ot 1618, 1713 ja 1730/1991 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa kä-

sittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsitellyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävää yva-lakia esitetään sovellettavaksi hankkeisiin, joilla saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Laki on kauan odotettu ja toivottu ja erittäin tarpeellinen johtuen siitä, että tähän saakka hankkeita, jotka liittyvät näihin kysymyksiin, on pyritty tarkastelemaan pelkästään määrällisiin ja taloudellisiin näkökohtiin nojaten.

On todettava, että suurin osa mittavista rakennushankkeista kuuluu ehdottomasti tämän lain piiriin. Näin ollen lain soveltamisesta toivotavasti tulevaisuudessa tulee rutiini, jota käytetään jatkuvasti kaikkien merkittävimpien hankkeiden kohdalla, olipa kysymys infrastruktuurista tai teollisuuden rakennushankkeista.

Rakennushankkeiden vertailussa on aina kysymys vaihtoehtojen keskinäisestä vertailusta ja valinnasta, pohjimmiltaan arvoanalyysistä. Tähän saakka nämä vaihtoehtojen vertailut on aina tehty taloudellisten laskelmien pohjalta, usein yksinomaan taloudellisten laskelmien pohjalta. Kaikki muut, laadulliset kysymykset on pyritty arvioimaan sitten ja niillä on jollakin tavoin painotettu eri vaihtoehtoja.

Taloudellisia laskelmia on helppo tehdä siitä syystä, että voidaan verrata toisiinsa pääomakustannuksia, käyttökuluja ja sen jälkeen kapitalisoida käyttökulut ja lisätä ne pääomakustannuksiin. Tällöin on kysymys saman ulottuvuuden asioiden summeeraamisesta, lasketaan yhteen yksi kilo ja kolme kiloa; tämä on helppoa. Mutta nyt kun ympäristökysymykset halutaan liittää vertailuihin, joudutaan uuden ongelman eteen, joudutaan yhtäkkiä tilanteeseen, jossa joudutaan laskemaan yhteen esimerkiksi yksi kilo ja kolme metriä. Tämän tyyppisen laskelman suorittamiseen pitää olla jonkinlaiset työkalut. Niitä ei tällä hetkellä ole.

On todettava, että kun ympäristökysymyksiä, siis laadullisia kysymyksiä, ryhdytään laskemaan yhteen taloudellisella pohjalla laskettujen summien kanssa, törmätään esimerkiksi useihin eettisiin ongelmiin, jolloin on otettava huomioon luonto, luonnon itseisarvo, otettava huomioon

tulevien sukupolvien vaatimukset ja tulevien sukupolvien oikeudet ja lopuksi nyt elävien ihmisten moninaiset edut. Näihin moninaisiin etuihin kuuluvat mm. esteettiset kysymykset, joita on erittäin vaikea arvioida taloudellisesti, ja sitten puhtaasti hyötyyn, esimerkiksi taloudellisiin näkökohtiin, liittyvät kysymykset.

On todettava, että tämän tyyppinen päätöksenteko on aina luonteeltaan poliittinen. Jossakin ulkomailla tällaisiin päätöksiin on jo edetty huomattavasti pidemmälle kuin meillä, mm. Hollannissa. Meillä on kuitenkin jo nyt päästy siihen, että esimerkiksi merikotkalle ja saimaanhyllkeelle on arvioitu hinnat yksilöinä, ei kuitenkaan esimerkiksi lajeina. Edelleen, tierakennushankkeissa on pyritty ottamaan huomioon niitä ympäristönäkökohtia, jotka liittyvät esimerkiksi meluun ja saastuttamiseen.

Haluaisin korostaa, että koko se ongelma-vyyhti, joka liittyy näihin kysymyksiin, on erinomaisten monimutkainen ja siihen lähestymisessä ollaan vasta aivan alkumetreillä. Jotta tämä lähestyminen muuttuisi rationaalisemmaksi kuin se on tähän saakka ollut ja jotta periaatteessa tämän tyyppisiä vertailuja voitaisiin jatkuvasti tehdä, se edellyttää eräänlaista filosofista näkökulmaa. Koko tämän rakennelman ratkaisemiseksi ja niiden kysymysten kartoittamiseksi, jotka tähän liittyvät, olisi välttämätöntä, että ympäristöministeriö asettaisi työryhmän, joka pohtisi perusteellisesti näitä kysymyksiä.

Arvoisa puhemies! Siitä syystä ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kattavan järjestelmän luomiseksi, jotta laadullisia ympäristökysymyksiä voidaan järkipäisesti ja kaikki näkökohdat huomioon ottaen käsitellä samanaikaisesti määrällisten taloudellisten kysymysten kanssa."

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vihreät ovat käyttäneet, niin kuin on ollut odotettua tietysti, runsaasti puheenvuoroja yva-laista. Olen suhtautunut heidän tarkoituspäiriinsä vähän kriittisesti. Nyt kun ed. Paloheimon käyttämä puheenvuoro vei asian vielä käytännön kentältä filosofian puolelle, olen vakuuttunut siitä, että vihreät tuntevat iloa uskoen saavansa tästä yva-laista jonkinlaisen poliittisen pelinappulan, jonka kautta pyritään aikaan estämään järkevät ja taloudelliset toimintamuodot suomalaisessa yhteiskunnassa. Olen sanonut, että ympäristönsuojelun ja elävän elämän realiteettien, talouselämän ja tuotannon,

pitää kulkea käsi kädessä yhteiskunnassa. Mutta olen vakuuttunut, että vihreät tuntevat nyt toisenlaisia ajatuksia ja haluavat saada tästä jonkinlaisen pelinappulan omaan politiikkaansa.

Tämän lain tarkoitus ei ole elävän elämän ja taloudellisten toimintojen — tuotannon ja liike-elämän, yhteiskunnan toimintojen — estäminen, vaan siinä ohessa kohtuudella ympäristön suojaaminen. Olenko oikeassa, ed. Paloheimo? Aivan todennäköisesti, vaikka te ette tunnustakaan, teillä on toisenlainen näkemys filosofine ajatuksinnee tästä laista.

Ed. Iivari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo on varmasti hyvin huolella laatinut ponnin, jota hän esittää eduskunnan hyväksyttäväksi. Minun mielestäni tässä on vain yksi vika: Hän ehdottaa, että ympäristöministeriö ottaisi valmisteluvastuun tässä asiassa. En pidä hyvänä sitä, että ympäristöasiatkin eriytyvät siinä määrin kuin ne ovat viime aikoina helposti eriytyneet. Olisin ollut valmis kannattamaan ed. Paloheimon pontta, jos ed. Paloheimo olisi lähtenyt siitä, että valtioneuvosto aloittaisi tällaisen valmistelutyön, jotta valmistelun pohja olisi riittävän monipuolinen ja jotta tästä tulisi todella vakavasti otettava asia.

Edustajat Myller ja Kanerva merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en ymmärrä ed. Aittoniemen täällä käyttämää puheenvuoroa, kun hän katsoi, että vihreät saavat tästä laista jonkinlaisen keppihevosen. Kysymys on siitä, että tarkoitus on hyväksyttävä tämä laki niin, että myös ed. Aittoniemi kannattaa sitä, koska taloudelliset seikat vaikuttavat ympäristön tilaan ja kyllä kaikille meille tekee hyvää saada selville, mitä vaikutuksia taloudellisilla toimilla ympäristöön on. Nämä seikat pitää, ed. Aittoniemi, selvittää ennalta eikä vahinkojen kautta jälkeensä.

Haluun kiinnittää huomiota siihen, että tämä ei ole ympäristölupamenettely. Se on erikseen. Ympäristöluvat myönnetään niiden perusteiden mukaan, jotka koskevat ympäristölupia. Tämä on vaikutusten ennaltselvittämismenettely, ja tältä osin en voi kuvitella, että moderni yhteiskunta voi toimia ilman tällaista lainsäädäntöä. Me olisimme tarvinneet tällaisen lain ilman Eta-sopimustakin, mutta tulkoon se nyt meille

sitten Etan kautta. Se on yksi merkittävimpiä asioita, joita Eta tuo Suomen ympäristölainsäädäntöön. Tältä osin mitään erityistä muuta ei ole ollutkaan sitten tulossa jätelain ja yva-lain osalta. Muutenhan me olemme korkealla kansainvälisellä ympäristönsuojelun tasolla Suomessa, paljon korkeammalla kuin EU-maat keskimäärin.

Ed. Paloheimon (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vastaan lyhyesti ed. Aittoniemelle. Jos elämä olisi pelkästään taloudellisten asioiden kanssa painiskelemista, silloin ed. Aittoniemen puheenvuoro olisi perusteltu. Silloin kaikki sellainen, mikä liittyy laadullisiin kysymyksiin, esteettisiin kysymyksiin, eettisiin ja filosofisiin kysymyksiin, olisi todellakin elämälle vierasta, mutta näin ei ole. Ed. Aittoniemi, elämä ei ole pelkkää rahaa ja rahanvaihtoa, ja siitä syystä tämä ponsi on huomattavasti läheisempi elämälle kuin ed. Aittoniemen vastauspuheenvuoro olikaan.

Mitä tulee ed. Iivarin huomautukseen siitä, että tässä on ympäristöministeriölle sälytetty eräs tehtävä, niin olisin mielelläni kuullut ed. Iivarin puheenvuorosta, mikä ministeriö sitten olisi sopivampi. Ei minulla mitään erityistä kiinnostusta ole antaa tämän tyyppistä tehtävää nimenomaan ympäristöministeriölle, mutta mielestäni ympäristöministeriö on se paikka, jolle tämä kaikkein parhaiten sopii.

Ed. Hautalan (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Iivari on mielestäni tavaltaan oikeassa, vaikka tässä tilanteessa kannatin ed. Paloheimon ehdotusta, että asia kuuluu ympäristöministeriölle. Nimittäin ongelma on se, että Suomessa muut ministeriöt eivät ole kiinnostuneet ympäristötaloudesta. Tilanne on mielestäni aika huolestuttava. Ministeri Viinaseen tulisi pikkuhiljaa ymmärtää, että taloutta nakertavat erittäin suuret ympäristökustannukset, ns. ulkoiset kustannukset, ja ne pitäisi kyllä saada kaikkiin hintoihin ja laskelmiin mukaan, mutta tilanne ei ole tällainen. Euroopan unionissa sen sijaan ministeri Viinasta vastaava elin on ottanut nämä asiat huomattavasti vakavammin ja siellä pohditaan parhaillaan, miten verotusta voitaisiin uudistaa sillä tavalla, että suosittaisiin työllisyyttä, samalla kun ympäristöhaittoja verotetaan yhä enemmän.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on käyttänyt

tuon saman puheenvuoron viikon aikana nyt ainakin neljä kertaa. Minä ajattelin, että aika tekisi tehtävänsä ja hän rupeaisi miettimään sanomansa sisältöä. Mutta kun näin ei ole käynyt, niin käytän ensimmäisen vastauspuheenvuoron tuohon, mitä hän äsken sanoi, ja kiinnitän huomiota siihen, että ehkä ed. Aittoniemi ryhtyisi asiaa uudelleen ajattelemaan, jos oikein saastuttava teollisuusyksikkö olisi tulossa hänen kotimökinsä aidan taakse; ehkä hän siinä vaiheessa saataisi olla kiinnostunut siitä, kuinka hänelle näissä asioissa käy.

Kun hän on siirtynyt keskustan ryhmittymään nyt, palautan mieliin, että Hollannissa Ruud Lubbers ajoi hallituksensa nurin tämän laatuksella asialla ja sai aikaiseksi ennenaikaiset eduskuntavaalit, niin että jossakin on valistuneita myös tuossa ryhmittymässä, mihin ed. Aittoniemi tällä hetkellä sattuu kuulumaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On niin hauskaa, etten tiedä pystynkö kunnolla puhumaan, mutta ensinnäkin ympäristövaliokunnan korkeasti kunnioitettu puheenjohtaja ed. Seppänen ottaa aina kolmannen osan puheenvuoroonsa totuutta ja lopun jonkinlaista mielikuvitusta omasta päästään ja sitten väittää sitä toisen sanomaksi. En minä ole ollut tätä lakia vastaan koskaan. Tämä on välttämätön joka suhteessa, mutta minä olen varoittanut aikaisemminkin — täällä vihreitten puolelta ed. Pulliainen mainitsi, että olen käyttänyt tämän puheenvuoron aikaisemmin. En kai minä nyt samasta asiasta voi erilaisia puheenvuoroja käyttää. (Naurua!) Täytyy minun puhua siitä samalla tavalla seuraavassakin istunnossa, totta kai, sehän on ihan itsestäänselvää.

Minä hyväksyn tämän lain, mutta epäilen pahasti, kun katson vihreiden hurmoshenkisyttä, että he tulevat todella vartioimaan minun kesämökkini aidan taakse, tuleeko sinne joku saastuttamaan vai ei. Älkää te siitä välittäkö! Kyllä minä siellä oman seinäni takana huolehdin asian. Kysymys on vain siitä, ettei tässä tehdä ylilyöntilakia, joka estää kaiken järkevän toiminnan pelkästään ympäristönsuojelun hyväksi. Taloudellisen kehityksen — liike-elämän, tuotannon, teollisuuden — ja ympäristönsuojelun täytyy käydä käsi kädessä. Silloin yhteiskunnassa mennään normaalilla tavalla eteenpäin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme tehneet huolellisesti

tätä lainsäädäntötyötä ja valmistelleet hyvän lain. Tältä osin minä kyllä liityn mukaan siihen hurmoshenkiseen liikkeeseen ja toivon, että myös vasemmistoliitto voidaan laskea mukaan siihen porukkaan, joka käyttää lakia hyväksi niin, että erilaisten merkittävien toimintojen ympäristövaikutukset arvioidaan. Se on sen tyyppinen asia, että, ed. Aittoniemi, tässä asiassa ei voida lipsua, ja ed. Paloheimon täällä esittämät näkökohdat ovat merkittäviä. Eli ei ole vain taloudellisia vaikutuksia ihmisellisellä toiminnalla. Tosin tämä hänen perustelulausumaehdotuksensa on suhteellisen löysästi muotoiltu.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Paloheimon perustelulausumaehdotusta, joka antaa juuri ne mahdollisuudet, joita ymmärsin, että ed. Aittoniemikin kaipasi, ottaa huomioon ympäristökustannukset myös talouselämässä järkevällä tavalla. Tämähän on hyvin maltillinen ja rauhallinen linja, jota ed. Paloheimon täällä ajaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimon ed. Haaviston kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kattavan järjestelmän luomiseksi, jotta laadullisia ympäristökysymyksiä voidaan järkipäisesti ja kaikki näkökohdat huomioon ottaen käsitellä samanaikaisesti määrällisten taloudellisten kysymysten kanssa."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 58 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 43. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy ympäristövaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi EFTA-valtioiden ja Bulgarian tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Bulgarian välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 43

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 27

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Viime perjantai-iltapäivällä täällä salissa käytiin leikkimielisesti sikamaiseksi luonnehdittu kes-

kustelu koskien sianlihan vientikustannusmaksua. Tämä hallituksen esitys johtuu siitä, että viljelijöille, siis sianlihan tuottajille, halutaan korvata se vahinko, mikä aiheutui heille elintarviketöntekijöiden lakon johdosta. Tällä hallituksen esityksellä tuottajan vientikustannusmaksut lasketaan kaikilta ruhopainoilta 30 penniin, kun se parhaimmillaan korkeimmissa ruhopainoissa tällä hetkellä on 1,50 markkaa kilolta.

Minä halusin tässä muutamalla sanalla kommentoida tätä asiaa sen takia, että olen ollut sikojen suuri ystävä lapsesta asti, siitä asti, jolloin ei vielä tunnettu tehdasmaista sikatuotantoa, kuin tänä päivänä on, niin että on satoja ja jopa tuhansia sikojia kylki kyljessä kiinni. Siihen aikaan, kun minä olin pikkupoika, taloon ja torppaan haettiin yksi sianporsas kerrallaan, tuotiin hevosen reessä ja pidettiin kaksi päivää pirtissä lämpimässä, ennen kuin siirrettiin sieltä navettaan, jossa sitten viiden kuukauden kuluttua osuuskaupan ostomies oli isännän kanssa väittelemässä siitä, paljonko sika painaa mahdollisesti ja minkälainen ostohinta siitä sovitaan. Sillä tavalla siihen aikaan hoidettiin valtakunnassa sianlihan tarve ja se tuli hoidettua ilman tällaisia jättesikaloita, kuin on nykyisin.

Tästä sitten pikkuhiljaa on kehitytty siihen, että tämän tyyppinen toiminta maataloudessa ei ole enää mahdollista. Tänä päivänä ainakin osa sianlihan tuotannosta tapahtuu sellaisten henkilöiden toimesta, joilla ei ole mitään tekemistä maanviljelyksen kanssa, ja olen aina arvostellut sitä. Sikatalouden pitäisi olla yhdistetty maanviljelykseen. Toisin sanoen sianlihaa tuotetaan sen verran kuin oman maan pellot tuottavat viljaa, silloin olisi kysymys todella sianlihan tuotannosta maanviljelyksen eräänä rinnakkaisena elinkeinona.

Kun täällä viimeksi keskusteltiin näistä asioista, niin oikeastaan sen vuoksi tulin puhujakorokkeelle, kun ihmettelin, kuinka väärin tämän lain seurauksia ja kustannuksia viime keskustelussa ymmärrettiin.

Ensinnäkin ed. Sirkka-Liisa Anttila totesi, että se 40 miljoonaa markkaa, mitä vientikustannusmaksun alennus merkitsee, ei tulisi valtion kustannukseksi. Totta kai se tulee. Sehän näkyy lisäbudjetissa, joka on täällä, tulojen vähennyksenä ja näkyy myös hallituksen esityksessä. Tämä 40 miljoonaa markkaa tulee siis veronmaksajien kontolle.

Sen sijaan sosialidemokraattien edustajien Rajamäki ja Iivari ym. puolelta esitettiin, että valtion kustannus on 85 miljoonaa markkaa,

koska lisääntyvän lihantuotannonkin eli 4,5 miljoonan kilon vientikustannusmaksut eli 45 miljoonaa markkaa tulisivat valtion kustannuksiksi. Tämäkään ei pitänyt paikkansa, vaan nämä 45 miljoonaa markkaa luonnollisesti maksaa lihan tuottaja ja 40 miljoonaa tulee valtion kustannettavaksi. Tämä on asiassa käsitykseni mukaan totuus.

Ed. Luukkainen totesi, että sikojen stressi kasvaa, kun 4,5 miljoonaa kiloa tuotetaan lisää painoa. Siat ovat ylisuuria, jos stressi, joka esiintyi vahinkoa tuottavana elintarvikelakon aikana, toteutuu uudelleen. Tietysti se pitää paikkansa, jos kiintiöittäin sikojen lukumäärää valtakunnassa on samana, mutta 4,5 miljoonaa kiloa tuotetaan lisää. Totta kai se tietää ahtautta. Toisin sanoen ed. Luukkainen oli asiassa ihan oikeassa.

Lähipää kustannusten jakautumisen osalta halusin asian esittää, ettei jää väärää käsityksiä. Lisäkustannuksia tulee valtiolle 40 miljoonaa markkaa ja tuottajille 45 miljoonaa markkaa. Miten tuottajat sen keskuudessaan jakavat ja kenen kontolle se siellä tulee, se on toinen asia, enkä ota siihen asiaan kantaa.

Kun huipennan käsitykseni, mitä hankaluuksia asiassa näen, niin tässä on aivan selvä koplaus. Koska liiketoimintaa ja työpajoja koskeva työaikalainsäädäntö on siirretty samaan käsitteeseen lihan vientikustannusmaksun kanssa, tässä on nyt kaksi asiaa koplatu keskenään poliittisten puolueiden keskinäisissä lehmänkaupoissa. (Ed. Jaakonsaari: Sikakaupoissa!) Minä en ymmärrä yhtään, miten liikkeiden aukioloaika liittyy sikojen tuotantoon.

Tietysti, jos 4,5 miljoonaa kiloa tulee lisää lihaa, niin kuten ed. Luukkainen tai joku vihreistä aikanaan sanoi, liikkeiden täytyy olla enemmän auki, että 4,5 miljoonaa kiloa ehditään myydä. Tämä on tietysti leikillistä, näin se ei ole. Mutta sitä en hyväksy, että nämä kaksi asiaa on koplatu yhteen. En ole koskaan hyväksynyt tällaisia poliittisia lehmänkauppoja enkä hyväksy tätäkään asiaa, vaikka on kysymys varsin pienistä asioista sellaisenaan. Viljelijät ja sian tuottajat ovat kyllä varmasti oikeutettuja saamaan korvausta tappiosta, mitä heille koitui elintarviketöyläisten lakon aikana tunnetuista syistä. Onko 45 miljoonaa markkaa riittävä vai liian suuri, on toinen asia, sitä minä en pysty kyllä laskemaan.

Täällä on aikanaan tehty poliittisia koplauksia. Ed. Helle hymyilee kauniisti ja hymyillä täytyykin. Suuria poliittisia koplauksia oli aikanaan, kuten olen monesti sanonut, teidän pontenne, jolla te sosialidemokraatit ja vasemmisto-

liitto myitte lepäämäänjättämissäänöstön ja köyhän asian. Se oli suuri koplaus, jolla oli valtakunnallista merkitystä. Tällä ei ole niin suurta merkitystä sillä tavalla. Mutta periaatteessa en kyllä hyväksy tätä. Tulen miettimään tarkasti, voinko hyväksyä aikanaan tällaisia lakiehdotuksia lainkaan kolmannessa käsittelyssä ensi viikolla, jos haluan periaatteistani pitää näissä asioissa kiinni.

Ed. Salolainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on tullut yksi MTK-johtoisen hallituksen uskollisimmista sotureista. Tässäkin asiassa hän kääntää ja vääntää esityksen taakse monenlaisia perusteluja. Totuus on, että tätä hallituksen esitystä on ylitöinä pakerrettu maa- ja metsätalousministeriössä yksisilmäisen edunvalvonnan merkeissä sianlihan tuottajien kannalta. Kiire näkyy siinä, että lain pääasiallisen sisällön kohdassa puhutaan sianlihan vientikustannusmaksun korotuksesta, kun esitys koskee alentamista. Olisi ilo nähdä joskus ahdingossa ja työttöminä olevien ihmisten asiointakin hoidettavan tämän hallituksen puolesta viikonlopun öinä ja nopeasti tuotuina eduskuntaan.

Totuus on, että tässä halutaan elintarvikealan jo päättyneellä lakolla perustellen poistaa 45 miljoonaa markkaa sianlihantuottajien markkinointimaksuja ja siirtää niitä muille. Nimenomaan tässä kasvaa kotieläintuottajien rasitus, joilla on jo ohrapuuro syötävänä rehuviljan ylituotannon takia. MTK ei välitä siitä sosiaalisesta vientikustannusten jaosta, mitä maatalouden sisällä tapahtuu.

On todella uskomatonta, että tällaista esitystä tänne tuodaan ja perustellaan mm. jopa EU:lla. Nekin kepulaiset kansanedustajat, jotka kii-vaimmin EU:ta vastustavat, kun lakkoperustelu ei ole enää käypä, perustelevat EU:lla tätä.

Ed. I i v a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on oikeassa siinä, että myös maataloustuottajien osuus vientikustannusten maksamisesta on kasvanut. Nythän tässä on kysymys siitä, kuten ed. Rajamäki sanoi, miten vientikustannusrasitukset jakautuvat maataloustuottajien kesken.

Ed. Aittoniemi ei arvioinut puheenvuoroaan, enkä minäkään kyllä osaa arvioida, miten

lakiesitys vaikuttaa ns. hinnanerokorvauksiin, joita maksetaan jalostajille, jotka vievät ulkomaille Suomessa jalostettuja tuotteita. Heille maksetaan maailmanmarkkinahinnan ja tuottajajinnan välinen ero. Viime vuonna hinnanerokorvaukset olivat hyvin voimakkaasti nouseva kustannuserä. Jatkuvasti lisäbudjeteissa tuotiin lisää. Tämän vuoden budjettiin muistaakseni on varattu hinnanerokorvauksiin 300 miljoonaa markkaa. Viime vuonna meni lähes miljardi markkaa. Tätä kautta on tulossa kyllä kustannuksia veronmaksajille suoraan mainitun 40 miljoonan tulonmenetyksen lisäksi.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kiinnitin huomiota jo lain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä siihen, mikä äskettäin ed. Aittoniemen puheenvuorossa, että hallituksen esitys nähdään seurauksena elintarvikealan lakosta. Kun tässä tällainen yksisilmäinen näkökanta tuntuu olevan muun muassa ed. Aittonimellä ja näytti ed. Rajamäkikin eksyneen samaan yksipuolisuuteen, niin luen hallituksen esityksen perusteluista pienen täydennyksen: "Sianlihan vientikustannusmaksun alennuseesitys perustuu elintarvikealan lakon laajenemiseen työsulukuksi, joka koskee mm. teurastamoita. Työsulun pitkittyessä tuottajien kannalta taloudellisia menetyksiä tulee erityisesti sianlihan tuottajille." Tämä on siis työsulusta kiinni, jonka työnantajat toteuttivat, ensisijaisesti. Se on sitten eri asia, jos sanotaan, että se taas johtui lakosta.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Aittoniemelle todeta, että jos lukee hallituksen esityksen perustelut tarkkaan, voidaan todeta, että vientikustannusmaksun tuoton arvioidaan alenevan tänä vuonna 40 miljoonalla markalla. Lisäksi on arvioitu sianlihan tarjonnan lisääntyvän 4,5 miljoonalla kilolla, mikä lisää viennin hinnanerokorvausten tarvetta noin 45 miljoonalla markalla. Eli tästä me keskustelimme viimeksi tässä salissa, ja mielestäni tästä pitää rehellisyyden nimessä keskustella myös tässä yhteydessä. Pidän itsekin kovin käsittämättömänä sitä, että elintarvikealan lakolla ja työsululla voi yksi ryhmä, siankasvattajat, rahastaa itselleen taloudellista hyötyä ja vielä koko vuoden ajaksi. Tämähän johtaa siihen, että sianlihan tuottajien vastuiden poisto merkitsee ylituotannon seurausten hoitamista muiden toimesta. Painorajoitusten muutokset merkitsevät sianlihan ylituotannon kasvua ja edelleen vientituen kasvua.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan on hyvä, että ed. Aittoniemi on nykyään keskustan eduskuntaryhmässä. Minä en ainakaan muuten olisi kuullut sitä, että tällainen koplaus on tapahtunut, että liikeaikalaki ja sianlihan vientimaksujen alennus on koplattu yhteen. Tämä on kyllä sillä tavalla vähän käsittämätöntä, että eivät ne ainakaan asiallisesti kovin lähellä toisiaan ole. Sianlihan vientikustannusten alentamisessa ihmetyttää se, että vaikka työsulku aiheutti sikojen ylikasvamisen ja ehkä tilapäisiä tappioita siankasvattajille, mitä varten laista piti tehdä pysyvä. Vieläkin ihmettelen sitä, millä perusteella nämä kaksi lakia koplattiin yhteen, koska ainakin minulle on käsittämätöntä, että 40 miljoonaa markkaa olisi jokin hinta siitä, että kauppojen aukioloaikoja laajennettaisiin.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka onkin sinänsä melko typerää, että minkäänlaisten sikojen painoa yritetään lailla säätää, kuitenkin on tosiasia, että kun tällaisiin typeryyskysymyksiin on maatalouden tuotannon rajoitusten osalta menty, vähintään yhtä typerää on se, että yhtäkkiä joltakin suunnalta eli tässä sianlihan tuottajilta nämä rajoitukset puretaan ja vielä muka elintarviketyöläisten lakon perusteella. Olisi ollut ymmärrettävää, jos olisi vain lakkoajalle rajattu, mistä menetykset ovat tuottajille tulleet, mutta kun tästä tehdään pysyvä, kyllähän tähän on muitakin syitä. Syyt annettiin ilmi, kun käsiteltiin tätä jaostossa. Kerrottiin, että tämä on sopeutumista EU-jäsenyyteen, mutta ei ollenkaan sanottu sitä, että jos ei mennäkään sinne, meille tulee taas kahta suurempi sianlihan tuottamisen rajoittaminen eteen ja joudutaan palaamaan entisiin systeemeihin entistä lujemmin.

Mikä tässä on vielä hullun tuntuista, on se, että kun sianlihan tuottajille annetaan tällainen miljoonapotti, ei tiedetä tarkalleen, mitkä tuottajat ja mitkä tuotantosuunnat tulevat tämän kustannuksen maksamaan. Se kävi minusta aika hyvin ilmi jaostossa, kun maa- ja metsätalousministeriön edustaja sanoi, että jos eivät vientikustannuksiin osoitetut rahat tule tähän riittämään, näihin voidaan käyttää vaikka hehtaaritukeen tarkoitettuja rahoja. Silloin minun mielestäni on kyllä aika kohtuutonta, että sianlihan tuottajille siirretään toisten tuotantosuuntien ehkä paljon tarpeellisempia markkoja käytettäväksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä pyrin ihan viileästi analy-

soimaan tätä asiaa niiden virheellisten käsitysten pohjalta, mitä oli viime perjantaina. Toisin sanoen totesin, että 40 miljoonaa tulee valtion tappioksi, 45 miljoonaa markkaa tulee tuottajien maksettavaksi. Eri asia sitten on, millä tavalla jako tuottajien kesken tapahtuu.

Totean vielä sen, kun jäi sanomatta, että koplaus oli kyllä kokoomuksen koplaus eikä keskustan. Keskustalla ei ole tämän asian kanssa mitään tekemistä, se oli kokoomuksen koplaus. En puhu tästä ryhmän jäsenenä, vaan puhun henkilökohtaisesti. En näe hyväksi tällaisia poliittisia koplauksia, sen paremmin demarien kuin muidenkaan. Ne ovat parlamentarismista vastaisia.

Mutta ed. Rajamäki, joka käy tänä päivänä hirveän kuumana näissä asioissa, lähti hyökkäämään heti, että me emme välitä täällä työttömistä ja muista mitään. Se on kokonaan toinen asia, ed. Rajamäki. Työttömistä on välitetty, ette voi sitä väittää, ja kyllä kai tässä eduskunnassa on lämmin henki työttömiä kohtaan laidasta laitaan, jos siihen on mahdollisuuksia. Nyt puhutaan sianlihan maksusta. Ei pidä hyppiä, ed. Rajamäki, sivuille näissä asioissa, vaan puhutaan tästä asiasta, mistä oli kysymys.

Näen, että tämä korvaus on perusteltu maanviljelijöille, mutta en sanonut sitä, onko se liian suuri. Minä en pysty sitä laskemaan, koska en ole siinä asiantuntija, mutta puheeni ei ollut keskeisesti siitä, vaan pyrin, kun jo viime perjantaina havaitsin, että selkeästi ollaan virhelinjalla puhuttaessa kustannusten jakautumisesta, sitä lähinnä tuomaan esille, ja siihen liittyy koplauksen vastahakoisuus ja inhottavuus.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Lakiesitys on todella täsmäesimerkki siitä, miten perverssiä maatalouspolitiikkaa hallitus harjoittaa. Tilanteessa, jossa Suomi on astumassa EU:hun, lisätään tietoisesti sianlihan yli tuotantoa vähintään 4,5 miljoonaa kiloa poistamalla vientikustannusmaksuista porras. Tietäen, että niin Suomen kuin EU:nkin sylissä on ihan tarpeeksi ennestään sianlihan ylituotantongelmia, ei ole mitään järkeä tuottaa niitä lisää. Kun ei ole tietoa ostajasta eikä maksajasta tämän jutun osalta, ei tälle laille voi tehdä mitään muuta kuin hylätä sen. Lain kolmannessa käsittelyssä palataan asiaan tarkemmin. Säästän sanani sinne, jolloin en niitä sitten todellaakaan säästele.

Mitä tulee siihen, miten tämä Lex sikamakkarajasta ja kauppojen aukioloaikaan liittyvät toisiinsa,

todellakin, kuten edellisessä istunnossa sanoin, tästä tulee niin paljon sianlihaa, että kauppojen aukioloaikoja on pakko pidentää, jotta sen lihan saisi myytyä. Siltikään en usko, vaikka kaupat olisivat auki ympäri vuorokauden ja kaikki sunnuntait ympäri vuoden, että tämä sianlihamäärä saataisiin tässä maassa myydyksi.

Ed. Saario: Rouva puhemies! Kokoomus hyväksyy sen, että elintarvikealan työtaistelusta aiheutuneet sikataloudelle syntyneet haitat korvataan ja mahdollisimman täysimääräisinä. Mutta sitä kokoomus ei hevin hyväksy, että me rakentaisimme sellaisen lainsäädännön, joka mahdollistaisi jatkuessaan ennätysmääräisen yli-tuotannon syntymisen. On epäilty asiantuntijoiden toimesta, että vientikustannusvastuun alentaminen näinkin rajusti merkitsisi huomattavasti suurempaa kuin 4,5 miljoonan kilon lisäystä. On aivan mieletöntä ajatella, että me yritämme saada maatalouttamme eurokuntoon synnyttämällä juuri taitekohtaan erinomaisen suuren sianliharjonnan, kun meillä ylitarjontaa on muutenkin.

Tämä sopii minulle sinänsä hyvin. Minä kannatan sitä, että suomalainen sikatalous voisi mahdollisimman tehokkaasti tehdä bisnestä. Mutta suomalaisen sikatalouden on siinä tapauksessa tehtävä bisnestä omilla puskeillaan. Muuten käy sillä tavalla, että viedään veronmaksajaa teuraaksi, ja sitä kokoomus ei hyväksy. Minä todella toivon, että asiassa voitaisiin löytää ratkaisu, jossa esittämäni vastalauseen mukaiseen lopputulokseen päästäisiin.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että hallituksessa kokoomus ei pysy lainkaan valvomaan ja vahtimaan MTK:n lyhytnäköistä rahastusta. Eduskunnastakin löytyy hyvin harvoja kokoomuslaisia, jotka ylipäänsä näitä huomaavat.

Ed. Saario sanoi, että "kokoomus ei hevin hyväksy". Mitähän se tarkoittaa? Siis se hyväksyy kuitenkin ilmeisesti kolmannessa käsittelyssä, jolloin me tulemme tekemään lain hylkäämistä koskevan ehdotuksen. Toivon, että kokoomus todella näkee asian laajemmin juuri niin kuin ed. Saario, koska kyseessä on tuotantoa lisäävä ja myös maatalouden sisällä epäoikeudenmukainen kustannusten jakoon vaikuttava ratkaisu. Kotieläintuottajat, jotka viime vuonna maksoivat yli 500 miljoonaa markkaa viljan viejien vientivastuuta, ovat joutumassa myös sitä kautta paineeseen, että tuotannonlisäysoperaatio ja -strate-

gia tuntuu olevan MTK-johtoisen hallituksen muutenkin valitsema linja. Peltoalaa pyritään siirtymävaiheessa kasvattamaan, jotta meille tulee entistä rajummat Valtion viljavaraston arvonalennukset. Nyt on jo tiedossa, että se on yli 1 500 miljoonaa markkaa. Sen lisäksi tullaan lisäämään entisestään paineita myös markkinointimaksupuolelle.

Me olemme todella rehuvuoren alla tässä hommassa, ja nyt pannaan vielä silavaa päälle. Tämä on erittäin vakava kysymys maatalouden itsensä selviytymisen kannalta. Tässä tulee MTK:n lyhytnäköinen rahastus todella johtamaan maatalouden erittäin suuriin vaikeuksiin, varsinkin jos ollaan EU:n ulkopuolella. Kalliit ovat laulujen lunnaat myös siirryttäessä EU:hun tässä tilanteessa.

Kaiken kaikkiaan toivoisin, että kokoomus ei enää hevin-sanaa käyttäisi, vaan että se ei hyväksyisi esitystä ja eduskunta voisi osoittaa hallitukselle vähän palautetta.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saario tuntui sinänsä oikean suuntaisista huomioistaan huolimatta hyväksyvän esityksen perusteet eli sen, että työsulusta olisi aiheutunut korvattavaa vahinkoa sianlihan tuottajille. Katsotaanpa, mitä tämä merkitsisi.

Työsulusta ovat olleet päättämässä teurastamoalan työnantajat, osuusteurastamot lähinnä. Osuusteurastamoissa sananvaltaa, päätösvaltaa, käyttävät lihan tuottajat, sianlihan tuottajat tässä tapauksessa. Jos tämä rinnastettaisiin työntekijäpuolella lakosta päättämiseen ja kun sanotaan AKT päättää satamalakosta ja siitä aiheutuu työnteon keskeytys autonkuljettajille, kun satamista ei tavara kulje, tämä logiikka edellyttäisi, että autonkuljettajille maksetaan valtion varoista korvausta työnteon keskeytyksen ajalta, kun ahtaajat ovat lakossa, tai vähintäänkin veron kevennys, kun maksukevennystä esitetään työsulusta aiheutuneelta ajalta. Tämä on ihan perusteiltaankin hyvin kyseenlainen ja täysin summittaisesti ja perusteettomasti kylvää rahaa sianlihan tuottajille.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki äsken kaavaili ja luonnehti tilannetta, joka saattaa nykytilan-

teessa syntyä, jossa todella esimerkiksi rehuviljan tuotantoa voimakkaasti lisätään. Minä yhdyn siihen huoleen, ei se ole aiheetonta ollenkaan. Mutta ed. Rajamäki oli vastaan markkinointirahastojärjestelmää. Jos olisi yhteisellä reippaalla mielellä lähdetty ajamaan markkinointirahaston mukanaan tuomaa markkinajärjestelmää, jossa olisi selvästi yhteisesti päätetty suurella enemmistöllä siitä, että tämä on valtion osuus ja kaikki muu on elinkeinon osuutta, tuollainen ed. Rajamäen luonnehdinta tulevaisuudesta olisi täysin vailla pohjaa. Mutta ed. Rajamäki vastusti mitä jyrkimmin sitä järjestelmää, ja nyt hän joutuu tuollaisia puheenvuoroja käyttämään, jotka ovat ymmärrettäviä tässä tilanteessa ajatellen sitä, mitä hän on tehnyt, mutta ei ajatellen sitä, mitä hän olisi voinut tehdä.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minun on pakko sanoa, että ed. Johannes Koskisen vertaus ontuu kuin laihialainen jouluporsas. Asia on näet sillä tavalla, että vaikka kuinka haluaisi löytää sika-asiasta kaikkea mahdollista arvosteltavaa, sille ei voi edes juristi mitään, että sika lihoo. Kun me olemme yrittäneet hallinnoida asiaa tavalla, että sian lihomisesta aiheutuu sian kasvattajalle erinäisiä kustannuksia, olisi kai mieletöntä, että me vaatisimme, että tällaisesta tilanteesta johtuva yllättävä kustannustason muutos ja painon muutos sioille olisi sellainen asia, joka pitäisi siankasvattajan kantaa itse. Tämä ei mene perille.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me vastustimme nimenomaan rahastolakia sen päätöksentekoon liittyvien edustuksellisuuksien osalta ja päätösvallan vientiä tästä talosta pois. Olennaista oli myös se, että me vastustimme sitä, että nykyinen maataloustulolaki katkaistaan samaan aikaan, kun hallitus tietoisesti lisää ylituotantoa keskeisillä ongelma-aloilla, mm. viljapuolella. Tämähän oli ydin. Rahastolaissa oli pykälä, että nykyinen maataloustulolaki katkeaa ja siirrytään nimenomaan tuontimaksulla keräämään sitä osaa, jota budjetti ym. ei kata. Tämä kiikutettiin käsin kirjoitettuna jäljelle jääneeseen lakiin ja hallituspuolueiden edustajien toimesta vietiin läpi. Siinä siirrettiin miljardi markkaa maatalouden markkinointivastuuta kuluttajille, eläkeläisille ja palkansaajille huomaamatta tuontimaksujärjestelmän kautta maksettavaksi. Tämä oli ydin.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Äskeinen keskustelu, johon ed. Saariokin osallistui, on ilmeisesti samalla erinomaisen hyvä vastaus ed. Törnqvistin ihmettelyyn siitä, minkä vuoksi kokoomuskin on ryhtynyt esityksellä kauppaa käymään. Tämähän on sellainen esitys, jossa kokoomus on jälleen kerran hallituksessa alistunut keskustan rahastukseen. Kokoomusedustajien vastaanpyritystä eduskunnassa ei ole riittänyt mihinkään muuhun kuin korkeintaan keinotekoiseen kytkentään liikeaikalakiin. Tämä esitys tulee aivan ilmeisesti hyväksytyksi kokoomusedustajien vastaanhangoitteista huolimatta, ja seurauksista tietysti kokoomusedustajat joutuvat laskun osoittamaan veronmaksajille. On tosiasia, että tämä tulee lisäämään valtion kustannuksia, vähentämään valtion tuloja eikä maksajasta ole esityksessä mainintaa eikä ole olemassa mitään varmuutta, että ne ylituotannon markkinointiin kerätyt rahat, joita tällä hetkellä valtiolla on käytettävissään ja nykyisen lainsäädännön mukaan tulee käytettäväksi, riittäisivät siihen ylituotantoon, joka nyt on jo tiedossa. Suuri lisälasku tämänkin pohjalta on jälleen kerran odotettavissa.

Mutta sen sanon, kun muutamaan otteeseen tuotiin esiin viime talvinen markkinointirahaston kaatuminen, että onneksi se kaatui viime talvena. Onneksi olimme päättäväisiä siinä yhteydessä. Kun nyt EU-sopeutusta ja EU-tukia lasketaan, markkinointirahaston avulla olisi ollut erinomaisen hyvä peittää tuki veronmaksajien silmistä, haudata se näkymättömiin. Nyt tässä yhteydessä on lasku veronmaksajalle pakko tehdä näkyväksi, pakko laskea kaikki tuet, niin tähän asti maksetut kuin entisetkin tuet, veronmaksajien kauhisteltaviksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Siitä huolimatta, mitä ed. Hämäläinen juuri sanoi, olennaista on kiinnittää huomiota siihen, mitä ed. Rajamäki vähän aikaisemmin sanoi, kun hän luonnehti nykytilanteen kauhistuttavaksi siinä, että luodaan rehuviljan ylituotantoa jnp. ja että se joutuu veronmaksajien maksettavaksi. Olennaistahan on se, että jos olisi tiukimman mukainen markkinajärjestelmä luotu, tällaista tilannetta ei nyt olisi. Se koskisi tätä vuotta, ja asia olisi sillä siisti. Jos siinä tilanteessa olisivat viljelijät tehneet jotakin, se olisi heidän omassa piikissään. Näinhän se juuri pelaa silloin, kun se tehdään sen mukaisesti kuin oli suunniteltu, mutta sen ed. Rajamäki meni estämään, ja ed. Hämäläinen enkelkuorona taustalla soitti samaa viulua.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ehkä sen verran vielä — pääsemme maatalouspolitiikan linjauksiin varmaan isojen budjettilaki- ym. nippujen yhteydessä myöhemmin paremmin — että ed. Hämäläinen oli ihan oikeassa siinä, että rahastojärjestelmällä oli tarkoitus peittää aika paljon näkyvistä asioita ja siirtää myös pienelle hallituksen sisärenkaalle koko maatalouspoliittinen päätöksenteko, ja aika pitkälti myös kyse oli siitä, että viides vuosi olisi maataloustulolain mukaan ollut nimenomaan erittäin rajusti viljassa mutta myös rasvassa maatalouden osuuden kasvun vuosi. Sillähän perusteltiin vuonna 89 viisivuotista maataloustulolakia, että se on loppupäästään maataloustuottajille niin raskas. Se oli vaalien lähestyessä todella niin raskas, että MTK-johtoinen hallitus halusi siitä EU-perusteella eroon. Kiivaimmat EU:n vastustajat perustelivat EU:lla uutta systeemiä.

Ed. Pulliaiselle voin sanoa, että hän on hyvin nöyrästi aina noudattanut tietysti MTK:n ja hallituksen näkemyksiä näissä asioissa ja kaikin mokomin. Mutta kun koko ajan tuotantoa on pyritty, oli järjestelmä mikä tahansa, nostamaan, tilanne tulee aika hulluksi. Ei EU maksa meille sadoista miljoonista kiloista ohraa kuin EU:n tavoitehinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotuksen. Se on 40 penniä. Nyt hallitus suuresti mainostaa viljan hinnan alentamista ja sitä, että ohraakin on 160 penniä kilo. Hienoa. Me ostamme 160 pennillä palkansaajan verorahoja ja velkarahalla EU:lta 40 penniä. On upeata bisnestä. Viimeisetkin veret kuivuvat yhteiskunnasta.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Kun on miljardeista kysymys, on ihan hyvä jatkaa keskustelua. Ed. Rajamäen äskeinen puheenvuoro oli mielenkiintoinen. Siinä oli kaksi selvää osiota. Ensimmäisessä osiossa ratkaisevaa oli se, että pieni ryhmä päättää asioista. Mitä ihmeen häkellyttävää siinä on, jos pieni ryhmä päättää omista rahoistansa, vaikka yksi päättäisi omista rahoistansa? Tarkoitin kollektiivisesti kyseistä elinkeinoa. Ed. Rajamäki kantaa huolta sellaisesta, mikä ei ed. Rajamäelle kuulu lainkaan. Minä uskoisin, että ed. Rajamäelle lähinnä kuulu se, miten veronmaksajien rahoja käytetään. Mehän pyrimme siihen, että siinä olisi selvät suitset. Mutta loppuosa oli taas sellainen, että se ikään kuin kumosi sen, minkä edellinen osio ilmaisi, joten siihen osaan minä en tämän jälkeen puutu ollenkaan, koska minä kiinnitin huomiota siihen, että ensimmäinen oli tärkeämpi kuin jälkimmäinen.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Hirmuisen sitkeästi eduskunnassakin elää sellainen myytti, että maataloustuottajat olisivat päättämässä omista rahoistaan, omista toimenpiteistään. Maataloustuottajat hyvin pitkälti päättävät siitä, miten veronmaksajien rahoja käytetään. Tässäkin tapauksessa kannattaa kerrata sitä keskustelua, jota aikaisemmin jo käytiin. Tällä hetkellä 7—8 miljardin maataloustulon aikaansaamiseksi tarvitaan lähes parinkymmenen miljardin markan veronmaksajien tuki. Niin kuin näkyy niistä ennakkotiedoista, joita tähän mennessä on kansallisista tuista ja EU-tuista nähty, tulevaisuudessa tämän tuotannon ylläpitämiseen tarvitaan lähes 30 miljardin markan tuki. Minusta on kohtuutonta, että tämän jälkeen puhutaan viljelijäin omista rahoista. Minä toivoisin, että kokoomuksessakin kuunneltaisiin enemmän ed. Saarion kaltaisia puheenvuoroja, kun hän totesi nimenomaan, että kilpailutetaan ja annetaan enemmän yrittäjähengkeä ja yrittämisen riskiä myös maatalouteen.

Nyt esitystä perustellaan EU-sopeutuksella. EU-sopeutus tarkoittaa valmistelijoiden mukaan sitä, että saadaan yksikkökustannukset pienemmiksi. Mutta hyvänen aika, miksi tähän yksikkökustannusten pienentämiseen ei ole lähdetty jo aikaisemmin eikä vasta silloin, kun EU-sopeutus on edessä? Minä näen tämän esityksen yksinkertaisesti myös pienenä lisälaskuna ja etumaksuna siitä suuremmasta laskusta, joka tämän suuremman EU-sopeutuksen yhteydessä kansalaisille tulee.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Maatalouden pääluokan menot ovat tietysti vain 18 400 miljoonaa markkaa, ja monesta muusta pääluokasta löytyy tietysti lisää. Niistä me toki myös täällä päätämme. Ei eduskunta voi sivusta katsoa myöskään maatalouden sisäistä tulorakennetta, tulokehitystä ja maatalouden eri tuotajaryhmien asemaa. Nyt kyllä nimenomaan viljakysymys ja osin tämä pienenä lisänä tulee vaikeuttamaan aluepoliittisesti ja selviytymisstrategian kannalta erittäin tärkeän kotieläintuotannon, maaseudun selkärangan, asemaa eli maidontuottajien asemaa. Tältä osin ei voi olla MTK:n rehuviljalla rahastavan johdon yksityisasiasta, miten näitä asioita hoidetaan. Me kannamme myös niistä vastuun.

Ed. Pulliaisesta poiketen en ole luovuttanut valtakirjaani MTK:n holvissa säilytettäväksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 3
Lakialoitteet n:ot 1—3 ja 6
Toivomusaloite n:o 23
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Kiinnitän tässä laissa huomiota kolmeen asiakokonaisuuteen: 1) rakentamispalveluiden, 2) joukkoliikenteen ja 3) kierrätyselinkeinojen arvonlisäverokohteluun.

Rakennuspalvelujen osalta haluan mainita sen, että kun lakiesityksessä ehdotetaan, että rakennusinvestointien vauhdittamiseksi arvonlisäverolakia muutetaan siten, että tämän vuoden alun jälkeen aloitettavista rakennusinvestoinneista saataisiin tehdä takautuvasti piilevää veroa vastaava vähennys, tämä on paitsi tarpeellinen myös kannatettava. Mutta jos vähennys jaksotetaan kahdelle vuodelle, mitä hallitus esittää ja mitä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä enemmistö noudattaa, toivottuja investointivaihtokuituksia ei saavuteta kuluvana vuonna. Silloin yrityksillä ei ole kiihoketta aikaistaa investointejaan. Mutta jos koko vähennyksen voisi tehdä kerralla kuluvan vuoden kesäkuussa, laki toimisi porkkanana investoinneille, kuten myös teollisuuden ja elinkeinoelämän asiantuntijat ovat todenneet. Kun operaation kustannusvaikutus valtiolle on arviolta vain noin 50 miljoonaa markkaa, on turha jakaa tätä erää kahdelle vuodelle. Erikoista sinänsä, ettei edes porvarihallitus eikä sen toimelias yrittäjäsiipi ole lähtenyt tämän asian taakse.

Arvoisa puhemies! Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen opposition yhteisen vastalauseen

mukaisesti tekemään tätä koskevan muutosesityksen 229 a §:ään.

Toiseksi joukkoliikenteen arvonlisäverokohtelusta. Kuten muistamme, hallituspuolueet päättivät viime joulukuussa joukkoliikenteen arvonlisäverokohtelun tietoisesti vastoin EU-käytäntöä ja vastoin opposition näkemystä. Ei siis ollut mikään yllätys, että asia tuli EU:sta bumerangina takaisin. Mikäli arvonlisäverolakiin ei nyt tehdä muutoksia, seurauksena on lippujen hintojen kohoaminen ja sitä kautta joukkoliikenteen väheneminen, mikä aiheuttaa vakavia liikenne-, yhteiskunta- ja ympäristöpoliittisia seurauksia. Nykyinen laki on muotoa, että joukkoliikenteen verokanta on 12 prosenttia, siirtymäkautena vuoden 95 loppuun 9 ja kuntien veroista maksama alijäämätuki on säädetty arvonlisäveron alaiseksi. EU-mallihan on seuraava: Verokanta on 0—6 prosenttia maasta riippuen, alijäämätuki on yleistukea, joka on veron ulkopuolella, ja vähennysoikeuksia ei ole rajoitettu.

EU:lta tulleen kielteisen vastauksen jälkeen valtiovarainministeri ottikin lusikan kauniiseen käteen ja valmisti hallituksen esityksen EU-mallin mukaiseksi alijäämätuen verokohtelun osalta. Toisessa lisäbudjetissa jopa mainitaan, että hallitus on antanut eduskunnalle tämän sisältöisen lain, mutta hallitus ei kylläkään siinä aikataulussa sitä saanut käsistään tänne, koska hallituksen maalaismafia aloitti oman masurkansan sen tiimoilta. Esitystä makuutettiin hallituksen pöydällä viikkokausia. Itse asiassa se nukkui siellä ruusun unta tähän aamuun asti. Tänä aamuna on tullut tieto, että hallitus on päättänyt, että joukkoliikenteen alijäämätukea ei sitten pidä verottaa.

Tiedoksi kaikille, että tänä aamuna, kun olen jättänyt sen, mitä teille on pöydille jaettu, pykälämuutosesitykset, ne ovat juuri täsmälleen hallituksen esityksen mukaisia, siis sanasta sanaan sen mukaisia kuin hallituksen esitys. Jos hallituksen sisällä vielä on ristiriitoja ja se laki ei etene niin kuin ehkä on kuviteltu, niin tänään on todella tilaisuus äänestää niistä pykälistä ja äänestää sen mukaisesti kuin ministeri Viinanen on halunnut niiden pykälien olevan.

Oman oopperansa on koko ajan esittänyt liikenneministeri Norrback pitämällä itsepintaisesti kiinni omasta mallistaan, jossa verokanta olisi 6 ja alijäämätuki olisi veronalaista. Tämä malli ainakin julkisuudessa esitettyjen tietojen mukaan olisi hänen mielestään kilpailuneutraali, ja muistaakseni hän myös täällä lain aiem-

missa käsittelyissä on tätä näkökohtaa tuonut esille.

Itse en totta vie tajua, mikä viisaus tähän liikenneministerin malliin mahtuu, sillä ensinnäkin kokonaan uuden verokannan tuominen kuvioihin on outoa, koska EU:han sallii normaaliverokannan lisäksi vain kaksi alemmaa kantaa. Suomi on jo valinnut alemmiksi kannoiksi 12 ja 5 prosenttia, ja jos nyt otettaisiin käyttöön 6 prosenttia, silloin olisi muutettava jompaakumpaa. Mutta tämänpäiväisestä hallituksen päätöksestä, mikä meille verojaostossa jaettiin, kyllä käykin ilmi, että tämä 6 prosenttiahan onkin vain — yllätys, yllätys — siirtymäkaudelle uusi verokanta eikä mikään pysyvä verokanta eli se, minkä nykyisin on ajateltu olevan 9 prosenttia, olisikin 6. Kuitenkin vuoden 96 alusta joukkoliikenteen verokanta olisi jälleen 12.

Toiseksi minusta ei ole kovin loogista, että jälleen vaadittiin alijäämatukea veronalaiseksi, kun koko tämä uusintakierros lähti liikkeelle juuri siitä, että EU kielsi Suomea verottamasta alijäämatukea.

Kolmanneksi esitetty väite, että alijäämatuen jättäminen veron ulkopuolelle vääristäisi kilpailua liikenteenharjoittajien välillä, on täyttä puuta heinää. Todellisuudessa alijäämatuen verotto-muudella ei ole mitään tekemistä liikennöitsijöiden välisen kilpailuasetelman kanssa. Tuki ei vääristä kilpailua, koska sitä ei saa liikenteenharjoittaja. On ihan sama, liikennöikö Liikennelaitos vai yksityinen henkilö, koska tuen saa liikenteen tilaaja ja tuki kohdistuu matkustajille joukkoliikenteen parempana palvelutasona.

Vastaavasti väite, että Helsingin kaupunki maksaa alijäämatukea tappiota tuottavalle tehotomalle liikennelaitokselle, on väärä, koska Helsingin kaupungin tuki menee joukkoliikenteelle. Sitä paitsi liikennettä hoitavat paitsi HKL myös sopimusliikennöitsijät, joiden osuus muuten on peräti 45 prosenttia bussiliikenteestä.

Mikäli alijäämatukea verotettaisiin, se heikentäisi joukkoliikenteen kilpailuasemaa yksityisautoliikenteeseen nähden, ja sillä taas on jo paljonkin tekemistä kilpailuneutraliteetin kanssa. On myös väitetty, että alijäämatuen verottamatta jättäminen merkitsisi verotuksen myöntämistä ennestään tuelle joukkoliikenteelle ja korostaisi sen eriarvoista asemaa suhteessa muuhun ja muun Suomen joukkoliikenteeseen. Tässä on turha nähdä mitään aluepoliittisia peikkoja. Sillä, että kaupungeissa tuetaan joukkoliikennettä kunnallisverovaroin, ei ole mitään vaikutusta muun Suomen joukkoliikenteeseen eli jos kunnallisverova-

roin tuetaan paikallista joukkoliikennettä, siitä ei synny mitään kompensatiotarvetta tukea valtion varoista maakuntaliikennettä. Kaupunkiliikenne ei kilpaile pitkän matkan joukkoliikenteen kanssa.

Esillä on ollut myös malli heikentää joukkoliikenteen asemaa rajoittamalla henkilökuljetustoiminnan harjoittajien oikeutta vähentää tuotantopanoshankintoihin sisältyvää veroa. Rajoittamisen vaikutus olisi joukkoliikenteelle yhtä vahingollinen kuin alijäämatukien lukeminen veron perusteeseen, ja myös tämä malli on EU-käytännön vastainen.

On myös väitetty, että ellei vähennysoikeuksia rajoiteta, vääristetään kilpailutilannetta. Ne tahot, jotka näin sanovat, osoittavat olevansa täysin pihalla koko jutussa. Todellisuudessa lopputulos on juuri päinvastainen. Jos tuotantopanoshankintoihin sisältyvän veron vähennysoikeutta rajoitetaan, niin se juuri vääristää kilpailua, koska silloin tilaajan kannattaa tuottaa kaikki itse. Vähennysoikeuden rajoittaminenhan lisää kustannuksia enemmän ostopalveluissa kuin itse tuotetuissa palveluissa. Vähennysoikeutta rajoitettaessa esimerkiksi YTV maksaisi joukkoliikenteestä arvonnäköveroa 10 miljoonaa markkaa vähemmän, jos se tuottaisi kaikki palvelut itse eikä ostamalla muilta nykyisen käytännön mukaan. Oma tuotanto tulisi siis selkeästi edullisemmaksi kuin ostopalvelut, eli kilpailuneutraliteetti ei toteudu, jos vähennysoikeutta rajoitetaan.

Tähänkin seikkaan on turha sotkea aluepoliittisia аспектеja. On väitetty, että ellei vähennysoikeutta rajoiteta, kaupunkiliikennettä tuettaisiin muun Suomen kustannuksella. Asia on yksinkertaisesti niin, että kuntien verovarojen käyttäminen joukkoliikenteen alijäämän kattamiseen ei vaikuta juuta eikä jaata niiden kuntien asemaan, jotka eivät joukkoliikennettä tue. Alijäämän verottamisella tai vähennysoikeuden rajoittamisella ei siis kerta kaikkiaan ole mitään vaikutusta joukkoliikenteen kustannuksiin tai lippujen hintoihin muualla maassa.

Arvoisa puhemies! Olin alun perin varautunut tekemään, kuten kerroin, nämä pykälämuutosesitykset lakialoitteeni n:o 2 perusteella, jossa on siis 103 allekirjoittajaa ja joka on opposition yhteisenä vastalauseena, mutta jotta hallituspuolueiden kansanedustajien ei tarvitsisi vetäytyä sen tekosyyntä taakse, että ne pykälät eivät ehkä teknisesti ole täsmälleen yhtä hienoja kuin ne, mitä hallitus myöhemmin esittää, olen tänään jättänyt uudet pykälämuutokset, jotka siis ovat täsmäl-

leen samaa sanamuotoa kuin hallituksen esityksessä nimenomaan joukkoliikenteen alijäämätuen verokohtelun osalta, eli nyt ainakin tämä tekosyy putoaa pois. Ne, jotka kannattavat sitä, että joukkoliikenteen alijäämätukea ei veroteta, äänestävät näiden pykälien puolesta täällä tänään.

Arvoisa puhemies! Suomalaista joukkoliikennettä ei ole mitään syytä rokottaa korkeammalla verokannalla kuin muissa eurooppalaisissa maissa. Kuten aiemmin kerroin, EU:ssa joukkoliikenteen verokanta asettuu haarukkaan 0—6. Koska Suomessa on jo aiemmin valittu alimmaksi verokannaksi 5 prosenttia Ylälle, niin joukkoliikenne tulee siirtää samaan luokkaan, ja 5 prosenttiakin vielä edustaa korkeaa eurooppalaista tasoa.

Muistutan vielä, että siinä hallituksen esityksessä, joka mahdollisesti on jatkossa tulossa, tämä 6 prosenttia on vain siirtymäkauden ajaksi, ei pysyvästi.

Sitten vielä kolmanneksi, arvoisa puhemies, autopurkamojen arvonlisäverokohtelusta.

Nykyisessä laissa on selvä epäkohta autohajottamoiden arvonlisäverokohtelussa. Vähennysoikeuden ulkopuolelle jäävät kierrätykseen kelpaavan tavaran ostot kotimaisen teollisuuden raaka-aineeksi. Vastaava vähennys voidaan kuitenkin tehdä käytetyn tavaran viennistä. Näin vienti- ja kotimarkkinoilla toimivia yrityksiä kohdellaan eriarvoisesti.

Johdonmukaista on, että myös kotimaiseen käyttöön tehtyihin ostoihin liitetään vähennysoikeus. Näin voidaan tukea kierrätystä ja uusio-käyttöä. Jätteiden hyötykäyttöön saaminen säästää yhteiskunnan kustannuksia jätehuollossa ja ympäristönsuojelussa. Vastalauseessa esitetty pykälämuutos ei avaa mahdollisuuksia veronkiertoon, koska tavara on käytettävä raaka-aineeksi. Säännöksellä estetään vain veron kertaantuminen.

Ellei muutosta tehdä, varaosiin ja raaka-aineeksi meneviin autonosiin jää piileväksi veroksi alkuperäisen kuluttajan aikanaan maksama liikevaihtovero tai arvonlisävero. Piilevä verorasitus nostaa raaka-aineen ja varaosien hintaa, ja tämä vaarantaa käytettyjen tavaroiden kierrätyksen ja uudelleenkäytön.

Kaksinkertaisella verotuksella vaikeutetaan myös ympäristönsuojelua. Autosta syntyvät ongelmajätteet, kuten akut ja jäteöljyt, käsitellään purkamoissa asianmukaisesti. Jos autopurkamotoimintaa vaikeutetaan, romuautot ongelma-jätteineen kasautuvat kaatopaikoille ja luon-

toon. Siksi tätä ostovähennyssäännöstä on muutettava niin, että vähennyksen saa tehdä myös silloin, kun verottomana ja käytettynä ostettu tavara myydään osiin purettuna tai käytettäväksi raaka-aineena. Tämä edellyttää vastalauseen mukaisen muutoksen tekemistä 83 §:ään.

Kun käsitelimme tätä asiaa verojaostossa, olimme yksimielisiä siitä, että tämä on epäkohta ja se tulee korjata. Myös elinkeinoelämän asiantuntijat puolsivat lakialoitettani, ja siksi pyysimme valtiovarainministeriön vero-osastoa valmisteamaan asiasta pykälänkin sitä ajatellen, että jos korjaisimme tämän kohdan, miten se tapahtuisi. Vastaus oli, että säännös voitaisiin muuttaa juuri lakialoitteessani esitetyn mukaiseksi, eli pykälämuotoiluni on siis teknisesti VM:n hyväksyttävissä.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla tulen siis yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään muutosesitykset 6, 79 ja 130 §:ään sen mukaisesti kuin pöydille jaetuissa ehdotuksissa. Sisällöllisesti nämä tarkoittavat, että joukkoliikenteen alijäämätukea ei veroteta, ja ne ovat sanasta sanaan ja kirjain kirjaimelta samaa muotoa kuin ministeri Viinanen esitys, ja sitten tulen ehdottamaan muutoksia 83, 85 ja 229 a §:ään vastalauseen mukaisesti.

Valtiovarainministeri Viinanen: Arvoisa puhemies! Vaikka ed. Luukkainen totesikin, että tänään presidentin esittelyssä on annettu henkilöliikennettä koskeva arvonlisäverolain muutosesitys, tulkoon nyt vahvistettua, että tuo 6 prosentin verokanta esityksessä on. Alijäämätukia siinä ei veroteta ja myös niillä on rajoittamaton vähennysoikeus.

Täytyy kuitenkin muistaa, kun hän perusteli tätä alhaista verokantaa sillä, että missään muissakaan maissa ei ole alkuperäisen esityksen mukaista verokantaa, että eipä juuri missään muussa maassa ole sellaista velkaantumisen vauhtia kuin Suomessa. Tämä esityksen muutos maksaa 325 miljoonaa markkaa. Totean, että edestä löytyy kaikki, tämäkin laki. Voimassaolo päättyy vuonna 95. Uskon, että siinä vaiheessa alkaa myös realismi olla herännyt, minkä näköisiä helpotuksia eri tahoille ollaan jakamassa.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen antoi täydellisen kuvan siitä, mitä tämä nyt annettu lakiesitys sisältää. Joukkoliikenteen osalta haluan vain todeta sen, että se, että veroprosentti alenee 6:een, on tärkeää joukkoliikenteelle koko maassa,

myös niille, jotka toimivat mm. täällä tai Turussa ja jotka eivät saa kunnallista tukea. Se oli minusta tärkeää. Mutta minä olen tietysti aina ollut valmis hyväksymään sen, että kunnallinen tuki jätetään verotuksen ulkopuolelle ja että vähennysoikeus on olemassa. Se tietää muutamaa kymmentä miljoonaa uutta joukkoliikennetukea niille paikkakunnille, jotka antavat kunnallista tukea, mutta joukkoliikenteen merkitys täällä Helsingissä on aika mittava enkä näe sitä tukea vääränä. Minä olen vain ilmoittanut, että 6 prosentin verotus on koko joukkoliikenteen osalta tärkein tavoite ja sitten pääkaupunkiseudulla ja niissä kaupungeissa, joissa annetaan kunnallista tukea, nämä muutokset ovat aivan paikallaan.

Kiinnitän myös huomiota siihen, että ed. Luukkaisen aloitteen ja vastalauseen välillä on huomattava substanssinenkin ero. Nimittäin aloite lähtee siitä, että veroprosentti olisi 9, nyt se on vastalauseessa 5, eli se on aika mittava substanssiero. Näin ollen minusta hallituksen ehdotus on selvästi parempi kuin aloite, jonka ed. Luukkainen jätti.

Lopuksi, kun kuuntelen ed. Luukkaista, tulee vain mieleen, että minusta ympäristön hoitoa on myös se, ettei syytetä ja käytetä jyrkkiä sanamuotoja, vaan kunnioitetaan myös niitä, jotka ovat toista mieltä. Se on kunnan ympäristön hoitoa minusta ja inhimillistä ympäristön hoitoa.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin ed. Luukkaisen puhetta. Hän jälleen puhui maalaismafiasta ja muusta. Minä ihmettelen kyllä sitä, että joukkoliikennekysymystäkään ei voida käsitellä koko maata käsittävänä kysymyksenä. Jos vihreät katselevat maailmaa kokonaan vain Kehä III:n sisäpuolelta, niin se mielestäni ei ole mitään kestävää vihreätä politiikkaa. Meidän pitäisi katsoa koko maata. Siinä mielessä ministeri Norrback käytti äskен hyvän puheenvuoron todeten, että tässä on pientä tiettyä tavallaan tukea suurten asutuskeskusten joukkoliikenteelle, muutamia kymmeniä miljoonia.

Sinällään esitys tässä vaiheessa on hyvä, ja mielestäni ministereille Norrback ja Pekkarinen pitää antaa tunnustus siitä, että he ovat saaneet aikaan tämän muutoksen ja eräitä muita hyviä muutoksia, ennen kuin arvonlisävero astuu voimaan. Mielestäni tämäkin on kyllä sellainen asia, jota täytyy valiokunnassa käsitellä. Tällainen pikkunokkela ed. Luukkaisen esitys, että hän kopioi hallituksen esityksiä ja esittää, että ne

pitäisi hyväksyä ennen valiokuntakäsittelyä, ei tietenkään johda mihinkään.

Lopuksi voin yhtyä kyllä siihen, että autopurkaamojen ostovähennysasia on sellainen, mikä pitää vielä myös valiokunnassa katsoa. Ymmärtääkseni siitä on aloite tehty ja voidaan siellä katsoa vielä, olisiko se myös sellainen, joka pitää hoitaa tässä yhteydessä, ennen kuin arvonlisävero tulee voimaan. Tässähän on meillä nyt kova kiire, mutta voidaan kyllä nämä asiat joustavasti vielä hoitaa, ennen kuin arvonlisävero tulee voimaan, kun ensi tiistaina valiokunnassa ollaan hyvin ahkeria.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen hyvin iloinen kuullessani ministerien Viinanen ja Norrback käyttämät puheenvuorot, joissa he toteavat, että hallitus on päättänyt selostamansalaiseen esitykseen. Joukkoliikenne on tarpeellinen ja järkevä liikennemuoto etenkin siellä, missä on suuria väestökeskittymiä. Pääkaupunkiseudulla on siten ollut aivan luontaiset edellytykset hyvälle joukkoliikennejärjestelmälle.

Arvonlisäverouudistuksen yhteydessä olinkin sen vuoksi tyrmistynyt, että joukkoliikenteen alijäämätuki määrättiin veronalaiseksi. Pääkaupunkiseudulla se olisi merkinnyt huomattavaa lipun hinnan korotusta ja käytännössä veron maksamista jo kerran maksetusta verosta. Tämän vuoksi on todella syytä panna ilolla merkille, että hallitus on viisastunut tässä asiassa.

Poliittiseen kulttuuriin haluaisin puuttua sen verran, että täällä on sekä ed. Luukkainen että useita kokoomuslaisia uusmaalaisia kansanedustajia, jotka ovat johdonmukaisesti hallituksen alkuperäisestä arvonlisäverolakiesityksestä lähtien olleet tällä hallituksen uudella kannalla ja sillä kannalla, jonka ed. Luukkainen on täällä esittänyt. Nämä kansanedustajat ovat aivan johdonmukaisesti tehneet työtä sen puolesta, että päädytään sellaiseen ratkaisuun, jota hallitus on tänään päättänyt esittämään. Sen vuoksi minä uskon, että tulevaisuudessa poliittisessa kulttuurissa tulee myös päästä siihen, että me pystymme työskentelemään yhdessä oppositio- ja hallitusrintamien ylitse ja näkemään, mitä asiaa kukin täällä on ajanut.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen todellakin erittäin ilahdunut, että tämä lakiesitys on tullut tänne eduskuntaan. Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunnassa asiaa on käsitelty useam-

paan kertaan, ja näitä lakialoitteita, joita on muun muassa ed. Luukkaisen nimissä ja myös minun nimissäni, on käsitelty Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunnassa. Olen ilahtunut nyt, että ne on otettu huomioon myös hallituksen puolella ja olemme saaneet tämän lakiesityksen. Meistä moni on ollut allekirjoittamassa lakialoitteita, ja kun hallitus on nyt päättänyt tuomaan esityksen, niin me olemme erittäin ilahtuneita siitä ja haluamme tukea, että se saisi laajan kannatuksen täällä eduskunnassa, kun sitä käsitellään. Kiitokset!

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmetyttää vähän edellisten puheenvuorojen käyttäjien kiitokset. Kiitokset ovat hyviä, mutta muistelen kyllä, että puheenvuorojen käyttäjät ovat toimineet toisin täällä aikaisemmin, kun asiaa on käsitelty.

Ministeri Viinasen puheenvuoron johdosta totean, että hän heti nosti velkaantumisen ongelmaksi, mutta ei nähnyt esimerkiksi eilen velkaantumista minään ongelmana, kun puhuttiin paljon suuremmista summista, kun oli kyse maatalouteen annettavasta tuesta. Heti kun asia koskee tavallista kansalaista, kuten tässä yhteydessä kansalaisten liikkumisen helpottamista, silloin se on paha asia ministeri Viinasen ja kokoomuksen mielestä.

Pari päivää sitten ministeri Viinanen totesi, että tämä lakiesitys on aikanaan annettu täysissä järjissä. On aika uskomatonta, että jo ennen kuin laki on astunut voimaan, siihen on pakko tehdä useita muutoksia ja juuri sellaisiin kohtiin, jotka olivat tiedossa silloin, kun asia päätettiin. Me oppositiosta esitimme nämä ongelmakohdat, esitimme niihin muutoksia, mutta arvovaltasysteistä ei oppositiota voitu kuunnella. Nyt ollaan sitten niin polleita, kun ollaan tekemässä ne muutokset, joita me vaadimme jo silloin.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Valtiovarainministerin tehtävä kaikissa hallituksissa on vastuun kantaminen taloudesta. Näin paljon on aina pakko myöntää riippumatta siitä, onko valtiovarainministerin nimi Louekoski vai Viinanen. Ongelmat hänellä ovat samat. On ymmärrettävää myös, että tässä tilanteessa hän on valvonut tätä.

Haluan vain sanoa, että liikennepoliittisesti tänään tehty esitys on ratkaisevan tärkeä. Se luo nyt kaikille joukkoliikennemuodoille ja kaikkialla Suomessa selvästi paremmat toimintaedellytykset. Kun vero, jonka hinta on, riippuen mistä

prosentista puhutaan, 300—500 miljoonaa markkaa, jää pois joukkoliikenteeltä, niin totta kai tämä on hyvin mittava päätös markkamääräisestäikin.

Hallituksen esitys poikkeaa ed. Luukkaisen aloitteesta siinä mielessä, että tämä kattaa nyt kaikki liikennemuodot kaikkialla Suomessa antaen vielä uuden lisätuen niille kunnille, jotka tukevat joukkoliikennettä omin varoin. Tämä on siinä mielessä hyvin hyvä esitys.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeriltä täytyy edellyttää paitsi tiukkuutta myös tasapuolisuutta. Olenkin sitä mieltä, että ministeri Viinasen uhkailu tuntuu täällä irvokkaalta sen jälkeen, kun viimeksi eilen olemme kuulleet, minkälaisia verohuojennuksia muutenkin alhaisesti verotetulle maataloudelle ollaan antamassa. Se ei ministeri Viinasta tuntunut hätkäyttävän.

Ruoka on välttämätöntä, mutta toimiva joukkoliikenne on myös peruspalvelu. Se on peruspalvelu varsinkin tiheään asutulla pääkaupunkiseudulla. Tässä tapauksessa nimenomaan eniten on puhuttu pääkaupunkiseudusta juuri sen vuoksi, että täällä on kuntalaisten veroaroilla järjestetty toimivaa joukkoliikennettä, jota vaurioittamaan hallituksen arvonlisäverouudistus aikanaan oli erittäin tehokkaasti suunniteltu.

Vanhaan poliittisen kulttuuriin kuuluu, että hallituspuolueet hyväksyivät silloin alijäämän verottamisen vastoin EU-direktiivejä. Vanhaan poliittiseen kulttuuriin kuuluu myös se, että kun asiaa uudelleen edustaja-aloitteen pohjalta käsiteltiin valtiovarainvaliokunnassa, hallituspuolueiden edustajat vastoin parempaa tahtoa ja tietoaan olivat myös hylkäämässä aloitteen. Sen vuoksi me uudelleen puhumme täällä siitä.

Uuteen poliittiseen kulttuuriin kuuluisi se, että kun olemme perusteellisesti valtiovarainvaliokunnassa kuulleet asiasta asiantuntijoita ja meillä on valmius päättää asioista, voimme sen tehdä nyt, sen sijaan että pyhäviikolla jälleen kerran teemme ylitöitä hallituksen esityksen pohjalta vain sen takia, että asiaa ei voitaisi hyväksyä opposition edustajan aloitteen perusteella.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ensin ministeri Norrbackille. Kun väititte, että minulla on ristiriita vastalauseen ja aloitteen välillä, se ei pidä paik-

kaansa. Teiltä on ehkä jäänyt huomaamatta, että siellä on kaksi lakialoitetta tästä samasta asiasta: lakialoite n:o 2, jossa on 103 allekirjoittajaa ja jossa käsitellään joukkoliikenteen alijäämätuen verokohtelua, ja lakialoite n:o 6, jossa verokannaksi esitetään 5 prosenttia. Siis ei mitään ristiriitaa.

Ed. Ala-Nissilä, kun te otitte esille aluepoliittisen kysymyksen, niin se on todella tullut esille vain teidän taholtanne. Te olette sotkenut tähän asiaan aluepolitiikan, asiaan, johon aluepolitiikka ei millään tavalla kuulu. Jos olisitte kuunnellut puheenvuoroni perustelut kunnolla, olisitte asiasta varmasti toista mieltä.

Mitä tulee vihreitten joukkoliikennenäkemysiin aluepoliittisesti, kuten varmaan muistatte, jokaisen budjetin ja lisäbudjetin yhteydessä olemme esittäneet rahoja mm. rautateille ympäri Suomea.

Ed. Dromberg, teidän puheenne kuulosti lähinnä äänestyskäyttäytymisen selittelyltä.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Ala-Nissilän syytöspuheenvuoron johdosta, jossa hän syytti ed. Luukkaista pikkunokkeluudesta. Ed. Ala-Nissilä, ettekö te ole juuri tämän pikkunokkeluuden isä? Te olitte yksi niistä kansanedustajista, joka hylkäsitte arvonlisäverolain käsittelyssä kaikki vastaavat ehdotukset, jotka nyt ovat ed. Luukkaisen aloitteissa, jossa on 103 nimeä. Täällä on monta muuta aloitetta. Jos kaikkien edustajien nimet lasketaan yhteen, lähennellään kai 150:tä. Teidän syytöksenne pikkunokkeluudesta kohdistuu tähän suureen eduskunnan enemmistöön. Mutta te itse olitte sen aiheuttaja juuri siitä syystä, että hylkäsitte sen silloin, kun arvonlisäverolaki säädettiin. Näin minun mielestäni tämä asia on.

Ed. Ala-Nissilä, te puhuitte jostakin suurten väestökeskusten etujen ajamisesta tämän asian yhteydessä. Ainakin Turun kaupungin joukkoliikennetoimikunta kokoomuslaisen puheenjohtajan johdolla on lähettänyt kirjelmän, jossa todetaan, että arvonlisäverolaki merkitsee Turulle tämän liikenteen osalta 20 miljoonan markan lisärasitusta.

Jos nyt hallituksen tänään päättämä muutos merkitsee osakevennystä, niin eihän se ole mikään joukkoliikenteelle annettava erityistuki, vaan se hieman keventää tappiota, ettei tarvitse lipun hintoja nostaa siinä määrin, kuin jos arvonlisäverolaki tulisi aiemmin päätetyssä muodossa voimaan.

Minä olisin vielä kiinnostunut kuulemaan, miksi se prosentin pitää olla 6, miksi se ei voi olla 5.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Mitä tulee alijäämävivityksen verottamiseen, sen jälkeen kun henkilöliikenneläki ilmeisesti muutetaan eduskunnassa lähikuukausien aikana, ymmärtääkseni sinänsä periaatteessa verottaminen olisi ollut mahdollista. Mutta hallitus on lähtenyt tässä esityksessään toiselta pohjalta, minun mielestäni oikeudenmukaiselta pohjalta. (Hälinää)

Aivan oikein, arvoisa puhemies, voidaan perustellusti esittää kysymys, olisiko alun perin pitänyt päätyä tälle linjalle, miltä pohjalta tämä esitys nyt tuodaan. En ota siihen nyt enemmälti kantaa. Joka tapauksessa minusta tämä on hyvä ja oikea ratkaisu sekä aluepoliittisesti, alueellisesti, jota näkökulmaa täällä on otettu esille, että myös, ed. Laine, esimerkiksi Turun liikennelaitoksen tai Turun henkilöliikenteen järjestämisen kannalta asiaa katsoen. Minun ymmärtääkseni tämä ratkaisu ei juuri lippujen hintaan nousupaineita tuo.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ala-Nissilälle, joka syytti vihreitä siitä, että me ajatellaan vain Kehä III:n sisäpuolisia alueita. Itse olen Kehä III:n ulkopuolelta ja muistan hyvin, että itsenäisyyspäivän aattona ja itsenäisyyspäivän aamuyönä, kun arvonlisäverolain sisältöä ratkaistiin, esitimme joukkoliikenteen verokannaksi nolla prosenttia koko maassa.

Lisäksi ed. Ala-Nissilä ja monet muutkaan eivät ehkä ole tajunneet sitä, että henkilöliikenneläki, jonka muutosesityksen hallitus on esittänyt eduskunnalle, olisi tullut merkitsemään sitä, että jos joukkoliikenteen kunnallisen tuen verottamisesta ei olisi päätetty luopua, se olisi iskenyt myös maaseutukuntiin. Nimittäin mikäli joukkoliikenneläki eduskunnassa hyväksytään hallituksen esittämässä muodossa, sen jälkeen kunnat ja valtio joutuvat haja-asutusalueilla ostamaan kaikki kannattamattomat bussi- ja junavuorot, ja myös näiden kunnallisesta tuesta olisi jouduttu maksamaan silloin arvonlisäveroa. Eli kyllä me, jotka olemme joukkoliikenteen kunnallisen tuen arvonlisäveroa vastustaneet, olemme ajaneet koko Suomen emmekä pelkästään kaupunkien etua.

Ministeri Viinanen laskiessaan erilaisten veromallien vaikutuksia ei suureksi hämmästyks-

seni edelleenkin näytä tajuavan sitä, että jos joukkoliikenne romutettaisiin, myös se maksaisi yhteiskunnalle ja luultavasti aika paljon enemmän kuin se veronmenetys, mitä se järkevä muutos, johon hallitus onneksi on suostunut, merkitsee.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Helteelle haluaisin todeta, että hän voisi varmaan ystävällisesti käydä katsomassa äänestystuloksen kyseisen joukkoliikenteen alijäämätuen verotuksen osalta. Ellen ole aivan dementoitunut, sekä ed. Dromberg että minä olemme äänestäneet sellaisen esityksen puolesta, jossa joukkoliikenteen alijäämätukea ei veroteta, joten kanta on täysin sama tänään kuin se on ollut aikaisemmissa asian käsittelyvaiheissa.

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkainen totesi, että EU:n suhtautuminen subvention verottamiseen tai verottamatta jättämiseen oli viime vuoden lopulla kaikkien tiedossa. Näinhän asia ei ollut. (Hälinää) Valiokunnassa tehdään päätökset asiantuntijakuulemisten pohjalta, ja siellä jopa saman ministeriön eri asiantuntijat, joita kuultiin, esittivät tästä asiasta erilaisia näkemyksiä. (Ed. Tuomioja: Ei ollut teidän tiedossanne! Meidän tiedossamme oli!) Eli oli ministeriöiden edustajia, jotka totesivat, että tätä pitää verottaa. Silloin tämä ei ollut millään tavalla selvillä, ja nyt on minun mielestäni erinomaisen hyvä edetä tässä asiassa, kun EU:n kanta on kiistatta kaikkien tiedossa. Tästä asiasta voivat myös kaikki hallituspuolueet olla yhtä mieltä.

Hallituksen esitystä n:o 3 ed. Luukkainen kritisoi siitä, että vähennykset voidaan tehdä kahdessa erässä. On aivan totta, että asiantuntijat eli teollisuuden edustajat olivat sitä mieltä, että on parempi, että saataisiin yhdessä erässä tehdä, ja näinhän se tietysti yritysten kannalta katsottuna olisi ollut. Se, miksi hallitus päätyi tällaiseen esitykseen, johtuu siitä, että arvonlisäverolain 230 §:n 1 ja 2 momentin mukainen pitkäikäisten irtainten esineiden takautuva vähennys tehdään saman pykälän 3 momentin mukaan juuri tällä tavalla kahdessa erässä, joten on loogista, että tämäkin takautuva vähennys tehdään samalla tavalla.

Ed. Hämäläiselle toteaisin, että teemme joka tapauksessa pyhäviikolla töitä ja on ihan oikein, että kansanedustajatkin silloin ovat töissä. (Ed. Helle: Miksi tehdä turhaa työtä!) Hallituksen

esityksessä tulee myös sellaisia kohtia esiin, mitä ei ole näissä aloitteissa ollut, joten kyllä työt ovat ihan paikallaan silläkin viikolla.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän tämänkin alan asiantuntijaa, ministeri Pekkarista, että hän sentään puolitain tunnusti hallituksen mokanneen tässä asiassa.

Lähtökohta tänä päivänä on se, että joukkoliikenteen käyttäjät eivät maksa veroa lipun hinnassa. Näin ollen kaikki se, mitä ollaan säätämässä, on uutta rasitetta joukkoliikenteelle. Nyt on kysymys vain siitä, kuinka suurella painolla se tulee kohdistumaan kansalaisiin. Hallitus on nyt pikkuisen vetänyt takaisin aikaisempia esityksiään. Se on hyvä asia.

Mutta se perusasia, joka tässä meni pieleen, oli se, että hallitus liikenneministeriön eräiden virkamiesten itsepintaisesta pyrkimyksestä johtuen halusi verottaa sitä joukkoliikenteen tukemista eli panna veron veron päälle, jota niissä kunnissa, joissa joukkoliikennettä tuetaan verovaroin, on ollut käytössä.

Kyllä on ollut tiedossa, ainakin hallituksen tiedossa, jos ei hallituksen kansanedustajan Linnainmaan tiedossa, että tämä on EU-sääntöjen vastaista, koska hallitus nimenomaan haki EU:sta poikkeusta neuvottelutavoitteistaan voidakseen, niin kuin se asian ilmaisi, jatkaa Suomessa noudatettua käytäntöä, mikä kaiken lisäksi oli vielä harhaanjohtavaa tilanteessa, jossa arvonlisäveroa ei edes ollut olemassa eikä edes esitystä eduskunnassa. Nyt hallitus on lyönyt päänsä tähän seinään ja vetäytyy edes kohtuullisessa järjestyksessä takaisin. Hyvä on, että näin on, mutta kyllä olisi reilua, että muutkin kuin ministeri Pekkarinen pystyisivät myöntämään tässä asiassa tehneensä virheen.

Ed. Laurila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron siinä vaiheessa, jolloin täällä puhuttiin jostakin kummallisesta ylimääräisestä tuesta, jonka saavat ne kunnat, jotka maksavat subventiota kunnalliselle tai ylikunnalliselle liikennelaitokselle. Minun on kovin vaikea käsittää, että se, että valtionverotus kunnallisverosta poistuu, olisi jotakin ylimääräistä näille kunnille tai kuntayhtymille. Minusta tässä on ollut koko ajan se ristiriita, että on puhuttu ikään kuin nämä kunnat saisivat jotakin tukea, kun ei kuntalaisten maksamaa kunnallisveroa veroteta valtionverona toiseen kertaan. Tässä on minusta ihan sen asian ydin.

Yhdyn siihen, että EU:sta saamamme tiedot jo viime vuonna ovat koko ajan ilmoittaneet, että tämän kaltaista veroa EU:n piirissä ei voi olla. Yhdyn myös siihen ed. Linnainmaan kertomaan, että suomalaisten ministeriöiden jotkut virkamiehet jostakin kummallisesta syystä ovat väittäneet meille toisin. Minusta tällaiset virkamiehet toimivat virkavastuulla. Ihmettelen heidän lausumiaan, koska me yksittäiset kansanedustajat olemme saaneet jo aikoja sitten EU:sta toisenlaisia vastauksia.

Mitä kokoomuslaisten toimintaan tässä asiassa tulee, katson, että me olemme toimineet juuri oikealla tavalla. Me olemme oman ministeriryhmämme välityksellä hallituspuolueen kansanedustajina pyrkineet vaikuttamaan siihen, että hallituksen tänään antama esitys annetaan ja asia tulee korjatuksi. Ainakin omalta kohdaltani katson, että kaikkein paras mahdollisuus minulla on vaikuttaa hallitusryhmän kansanedustajana omiin ministereihini, ja olen iloinen, että se on tuottanut tuloksen.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omalta osaltani myös vahvistaisin sen, että kun verojaostossa asiaa käsiteltiin, oli todellakin ristiriitaisia näkemyksiä sen suhteen, mikä on EU:n kanta ja mikä ei. Myös päävalmistelija Hannu Taipale nimenomaan totesi, että siinä ajassa, mikä on käytettävissä, hän ei voi teknisesti tällaista esitystä enää toimittaa, ja silloin päädyttiin 9 prosentin verokantaan koko maahan.

Nyt esitys on hyvä. Ed. Laine, tämä on turkulaisille hyvä, tämä on kaikille varsinaissuomalaisille hyvä ja koko maalle hyvä. Mielestäni on hyvin tärkeätä, että kun me teemme lakeja koskien joukkoliikennettä, niin me teemme ne nimenomaan koko maata ajatellen. Ed. Luukkainen, tämä hallituksen esitys on erilainen kuin teidän aloitteenne, joka ei lähtenyt koko maan joukkoliikenteestä. Se teidän on pakko myöntää.

Ed. Laineelle vielä: Pikkunokkeluuden suhteen viittaisin vain siihen, että tämäkin asia täytyy valiokunnassa kuitenkin käsitellä eikä eduskunnassa noin vain oikaista; sitä tarkoitin pikkunokkeluudella.

Mitä, ed. Hassi, tulee vihreiden näkemykseen maaseudusta, niin viittaisin vain ed. Luukkaisen puheeseen maalaismafiasta ja hänen toistuviin puheisiinsa täällä eduskunnassa; ne ovat maaseudun ja maakuntien vastaisia, mikäli minä olen ne oikein tulkinut. Mielestäni se ei ole mitään

vihreätä politiikkaa. Toivoisin, että vihreät voisivat tarkistaa linjaansa ja ottaa huomioon koko Suomen, koska me olemme täällä koko Suomen eduskunnassa.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ensin ed. Linnainmaalle. Olen täsmälleen samaa mieltä kuin ed. Tuomioja siitä, mitä tietoa on ollut olemassa ja mitä ei. Verojaoston osalta voin vielä selvittää sen, että Helsingin yliopiston kansainvälisen oikeuden laitos teetti jopa selvityksen, joka meille kahteenkin otteeseen verojaostossa hyvissä ajoin jaettiin. Siihen oli koottu kaikkien EU-maiden joukkoliikenteen arvonlisäverokohtelu. Siinä oli käyty läpi paitsi verokannat eri maissa myös alijäämätuen verokohtelu ja vähennysoikeudet eri maissa ja sitten EU:n kannat. Tietoa taatusti on ollut ja oikeaa tietoa, mutta kaikkeahan ei tarvitse ottaa vastaan, jos ei halua, ja nyt voi ikään kuin vetäytyä sen taakse, että tieto on ollut ristiriitaista. Monista asioista tieto on ristiriitaista, mutta on omasta valinnasta kiinni, mikä on luotettavaa, mihin uskoa ja mikä on oikein.

Sitten vielä ed. Ala-Nissilälle. Lakialoitteessani puhutaan yleisesti joukkoliikenteestä. Siinä ei ole mitenkään eroteltu kaupunkilaisliikennettä eikä maalaismafioliikennettä.

Ed. Härmälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin myös muistuttaa ed. Linnainmaalle siitä, että hallituksen urheat soturit, virkamiehetkin, joutuivat lopulta myöntämään, että olivat olleet arvonlisäverotuksen käsittelyn alkuvaiheessa väärässä, kun väittivät, että nimenomaan EU vaatii alijäämähyvityksen verottamista. Samoin on osoittautunut, että liikenneministeriön virkamiehet ovat olleet väärässä silloin, kun he pyrkivät sinnikkäästi todistamaan, että alijäämähyvityksen verotta jättäminen olisi jollakin tavalla epäoikeudenmukaista aluepoliittisesti. Se osoitti, että he olivat huonosti perehtyneet näiden yhtiöiden taseisiin. Niihin perehtyminen on osoittanut myös liikenneministeriön väitteet tässä asiassa täysin perättömiksi.

Ed. Linnainmaalle aivan erityisesti haluaisin muistuttaa, ja hän varmasti muistaakin, että kun tänään päätimme uusien arvonlisäveroesitysten käsittelystä, totesin, että olen valmis tulemaan eduskuntaan niitä käsittelemään kaikkina mahdollisina päivinä. Verojaosto vain päätti, että nämä asiat valmistellaan ensi tiistaiaamupäivällä

siten, että kaikkia asiantuntijoita ei ole enää mahdollista kuulla. Jaoston valmistelussa tyydytään ilmeisesti pääosin siihen asiantuntijakuulemiseen, joka on ed. Luukkaisen aloitteen yhteydessä jo ehtinyt toteutua. Olennaista uutta tietoa ei ensi viikolla enää ole saatavissakaan. Kaikki se tieto, mitä meillä on ensi viikolla olemassa, on meillä olemassa jo nytkin ed. Luukkaisen aloitteen käsittelyn pohjalta, jota aloitetta taas puolestaan ehdittiin hyvin monipuolisesti jaostossa käsitellä.

Ed. L i n n a i n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensi viikollahan olemme valmiit kuulemaan kaikkia oleellisia asiantuntijoita, kuten päätimme tänään jaostossa. (Ed. Hämäläinen: Kolme tuntia aikaa!)

Oikeastaan ed. Hämäläinen totesikin, että monet ministeriön asiantuntijat olivat sitä mieltä, että subventiota pitää verottaa, joten ainakin ed. Hämäläinen on kuullut samoja asiantuntijoita kuin itse olen kuullut. Sieltä löytyy liikenneministeriön asiantuntija, joka aivan loppuun asti oli tiukasti sitä mieltä, että subventiota pitää verottaa. Uskoisin, että tästä löytyy vielä pranttattynäkin tekstiä, jos tätä ryhdytään hakemaan.

Sinänsä tietysti jää tätä eripuraa ihmettelemään. Jos me nyt olemme siinä tilanteessa, että jokaisella on täysin yksiselitteinen kanta EU:n kannasta nähtävissä, niin eikö nyt täällä voida todeta, että asia on ok ja olemme kaikki tähän tyytyväisiä? Tuntuu aika jälkilämpöiseltä, että nyt ihmetellään, kuka sanoi missäkin vaiheessa mitäkin jne. Tosiasiaksi kuitenkin jää, että liikenneministeriön yksi asiantuntija loppuun asti piti tiukasti kiinni siitä, että pitää verottaa. Aivan niin kuin ed. Ala-Nissilä totesi, myös Taipale oli sitä mieltä, että hän ei pysty siinä ajassa mitään pykäliä enää sorvaamaan.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä varmasti tietoa tästä asiasta on ollut, koska Uudenmaan läänin kansanedustajain neuvottelukuntakin sai eri tahoilta tietoa, ja uskon, että vielä valiokunnassa on saatu tietoa ehkä laajemminkin. Mutta minusta nyt on kaikkein tärkeintä, että se tavoite on saavutettu, joka on yhteisesti päämääräksi asetettu. (Ed. Hämäläinen: Ei sitä vielä ole saavutettu!) Siinä mielessä sanoisin ed. Luukkaiselle, kun hän on ollut yhdessä meidän uusmaalaisen kansanedustajien kanssa yli puoluerajojen tekemässä tätä työtä, että minun mielestäni on tärkeätä, että

tämä tulee koko hallituksen yhteisenä ehdotuksena eikä sen aloitteen mukaisesti, jonka ed. Luukkainen teki ja jossa minä itsekkin olen allekirjoittajana. Toivon, että me kerrankin pystyisimme näkemään yhteisen hyvän ja menisimme nyt hallituksen esityksen taakse emmekä enää lakialoitteilla turhaa täällä joidenkin ihmisten nimiä tarkoituksella nostaisi ylös.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Pidän käytyä keskustelua pöyristyttävänä. Kun viime syksynä opposition taholta kiirehdyttiin koko ajan arvonlisäverolain käsittelyä siten, että sitä ei tarvitse käsitellä yön pimeinä tunteina itsenäisyyspäivän vastaisena yönä, niin hallituspuolueitten edustajat eivät tuolloin olleet valmiit tällaiseen asialliseen käsittelyyn. Sen jälkeen kun laki runnottiin täällä läpi tietäen täysin tarkkaan esimerkiksi EU:n lakiin edellyttämät muutokset, niin välittömästi lain hyväksymisen jälkeen hallituspuolueitten kansanedustajat alkoivat tehtaila uusia lakialoitteita niistä yksityiskohdista, joista aiemmin oli jo salissa äänestetty opposition esitysten pohjalta.

Yhtenä esimerkkinä on veden hinta, jolta osin täällä on nyt ed. Rengon lakialoite. Tästäkin asiasta äänestettiin tuolloin itsenäisyyspäivän alla. Silloin keskustalaiset, mukaan lukien ed. Renko, vastustivat opposition esitystä, että veden hintaan ei olisi tullut näin suurta arvonlisäveroa.

Nyt täällä kilvan hallituspuolueitten edustajat vastauspuheenvuoroissaan, joita he ovat käyttäneet pitempään kuin täältä varsinaisia puheenvuoroja pystyy käyttämään, ovat kertoneet, miten he nimenomaan ovat nyt edistämässä esimerkiksi joukkoliikenteen alijäämätukiasiaa.

Kun ministeri Norrback totesi, että tämä merkitsee lisätukea satoja miljoonia joukkoliikenteelle, niin alan pikkuhiljaa ymmärtää tämän hallituksen politiikantekotavan ja erityisesti alan ymmärtää kokoomuksen veroalennuspuheet. Jos kaikki alennukset ja tuet tarkoittavat sitä, että ensin esitetään 2 miljardia lisää kiristysä ja siitä otetaan miljardi pois ja sen jälkeen voidaan äänestäjille käydä kertomassa, että tuli miljardin kevennys; verotus kevenee tällä tavalla melkoisesti, koska hallitus tulee vielä tämän vaalikauden aikana kiristysesityksiä tänne esittämään miljardikaupalla.

Joukkoliikenne ei, kuten täällä on todettu, hallituksen uusimman esityksenään pohjalta saa tippaakaan lisää tukea. Päinvastoin se joutuu edelleenkin maksamaan lisää. Tältä osin

hurskastelu sillä, että tämä on joukkoliikenteen etu, on mielestäni tämän salin arvovallan kannalta arveluttavaa. Poliitiikan uskottavuus, mistä hallitus pitkään on puhut, ei nimenomaan tällaisella politiikantekotavalla yhtään tule nousemaan.

Oppositio ei ole halunnut tässä asiassa kii-rehtiä asian käsittelyä sillä tavalla esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan verojaostossa, että olimme lopettaneet asiantuntijakuulemisen, vaan olemme halunneet odottaa hallituksen esityksiä. Hallituksen esityksiä ei kuitenkaan ole kuulunut, ja sen vuoksi äänestimme valtiovarainvaliokunnassa aloitteiden pohjalta. Hallituspuolueet tuolloin hylkäsivät ensinnäkin sen, että kaikki aloitteet olisi tässä yhteydessä otettu kä-sittelyyn, esimerkiksi veden hintaa koskeva aloite. Samassa yhteydessä hallituspuolueitten edustajat äänestivät ed. Luukkaisen tekemiä aloitteita vastaan joukkoliikenteen alijäämätuen osalta, vaikka tuolloin ei vielä ollut käytet-tävissä hallituksen esitystä.

Mitä aikatauluun tulee, käsittelyjärjestys on täysin käsittämätön. Kun esitys annetaan vajaa kuukausi ennen arvonnäköveron voimaan astu-mista, niin tämä ei pysty käytännössä mene-mään hallintoon ja veronmaksajien käytäntöön läpi tässä aikataulussa. Kun kaiken kaikkiaan arvonnäköveron käyttöönotto tulee aiheutta-maan erittäin suuria ongelmia tässä aikataulus-sa erityisesti kunnille ja niille uusille parillesa-dalletuhannelle veronmaksajalle, jotka veron piiriin nyt joutuvat, niin sosialidemokraattinen ryhmä on edelleenkin sitä mieltä, että koko arvonnäköverojärjestelmän voimaantuloa täytyisi siirtää tästä eteenpäin. Vaikka sitä siirrettäisiin vain puoli vuotta, sekin antaisi aikaa niin vero-hallinnolle kuin veronmaksajille valmistautua tähän veroon. Nyt järjestelmää joudutaan paikaamaan vielä ensi syksyn aikana, tavalla joka muuttaa joitakin keskeisiä kohtia, johtuen EU-jäsenyydestä. Tässä mielessä lykkäys antaisi mahdollisuuden säätää kerralla Suomeen jota-kuinkin asianmukainen ja ainakin useamman vuoden kestävä arvonnäköverolaki eikä siten, että siihen tehdään pieniä korjauksia vaalien lä-heisyyden vuoksi vielä ensi syksyn aikana. Us-kallan nimittäin epäillä, että hallituspuolueitten taholta tulee useisiin yksityiskohtiin vastaavan tyyppisiä aloitteita kuin nyt on veden osalta tehty vielä ensi syksyn aikana, kun vaalikuume täällä salissa nousee.

Socialidemokraattien kannalta haluan todeta, että olemme valmiit siirtämään arvonnäköveron

voimaantuloa siis vähintään puoli vuotta. Olem-me myös valmiit jo tässä yhteydessä etenemään aloitteiden pohjalta täällä salissa, että ei tarvitsisi turhaan enää pitkittää asian käsittelyä sen pa-remmin valiokunnassa kuin suuren salin käsitte-lyssä.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuo-ro): Arvoisa rouva puhemies! Lohduttaisin ed. Backmania sillä, että esimerkiksi Vantaalla jouk-koliikenteen osalta tehtiin valtuustossa päätös, jonka mukaan kaupunginhallitus voi muuttaa korotettuja hintoja eli käytännössä laskea niistä korotuksista eli kyllä tässä tapauksessa ainakin hallinto on ehtinyt.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Tää-lä on käytetty erittäin paljon erilaisia puheenvuo-roja. Lähinnä oppositio on kehunut, kuinka hy-vin hallitus on tässä toiminut. Haluaisin muistut-taa vain siitä, mitä täällä useassa puheenvuoros-sa on esitettykin, että jo silloin, kun vuoden lo-pulla esitystä käsiteltiin, monenlaisia muutosesi-tyksiä oli ja tiedettiin jo etukäteen, että lakia joudutaan muuttamaan, mutta siitä huolimatta hallituspuolueiden kansanedustajat eivät olleet halukkaita äänestämään muutosesitysten puo-lesta.

Lakiesitystähän perusteltiin nimenomaan EU:n eli entisen EY:n vaatimuksilla. Mitä tää-lä todettuun joukkoliikenteen osalta tulee, niin kyllä ainakin liikenteenharjoittajat esittivät — itse en ole valtiovarainvaliokunnan jäsen — useassa lähetystössä sitä, minkälainen verokan-ta eri EU-maissa on. Se oli jopa nolla monessa maassa.

Arvoisa puhemies! Kun täällä on puhuttu joukkoliikenteestä hyvin paljon, niin joka ta-pauksessa hallituksen esitys ainakin tänään tul-leen tiedotteen mukaan on vain väliaikainen ja kestää vuoden 95 loppuun. Sen jälkeen veropro-senttia ilmeisesti jälleen korotetaan.

Arvoisa puhemies! Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään 3 §:ään muutosta, nimen-omaan verovelvollisuuden korottamista 50 000:sta 100 000 markkaan sen mukaisesti, mitä jo silloin vuoden lopulla SMP:n ryhmän toimesta esitettiin.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Vaikka tässä on niin paljon puhuttu replikoinnissa joukkoliik-enteestä, itse hallituksen esitys, jota nyt käsitte-lemme, tarkoittaa rakennusinvestoinneille tila-päisesti annettavaa palautusta.

Tämä sinänsä on varmasti hyvä asia, mutta se jättää kyllä suuret puutteet, jos ajatellaan yleensä asumiskustannuksia. Esimerkiksi se, että arvonlisävero asettaa kiinteistöpalvelut verotuksen kohteeksi, merkitsee huomattavia asumiskustannusten lisäyksiä. Tämä ongelma pitäisi myös ratkaista. Se ei ratkea tällä tilapäisellä rakennusinvestointeja koskevalla vähennysoikeudella, josta nyt on kysymys.

Toinen ongelma on siinä, mihin Suomen Kuntaliitto on kiinnittänyt huomiota, että kiinteistöyhtiöt ja kuntien suoraan omistamat vuokratilo-yhtiöt ovat eriarvoisessa asemassa. Tästä johtuen Kuntaliitto arvioi, että tämän seurauksena kunnissa tullaan keskeyttämään fuusiointeja ja yhtiömuotoinen asuntotuotanto. Kuntaliitto sanoo kannanotossaan pitävänsä välttämättömänä, että kuntien suoraan yhtiömuotoisesti tai muulla tavoin omistamaa vuokra-asuntokantaa kohdellaan arvonlisäverotuksessa samalla tavoin. Rouva puhemies! Olen näistä asioista täsmälleen samaa mieltä Kuntaliiton kanssa ja toivon, että hallitus jatkossa ottaa tämän huomioon.

Rouva puhemies! Viimeksi haluaisin sanoa, että kaikella innolla kannatan samaa ajatusta, jota ed. Backman edellä korosti, nimittäin arvonlisäverolain voimaantulon lykkäämistä, mieluummin sen kokonaan hylkäämistä, mutta puhukaamme nyt lykkäämisestä tässä vaiheessa.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine yhtyi ed. Backmanin näkemykseen arvonlisäveron lykkäämisestä. Nyt jos lähdetään siitä, että Suomi on EU:n jäsen ensi vuoden alusta, se merkitsisi, että me joutuisimme arvonlisäverotusta uudelleen muuttamaan ja se toisi taas uuden joukon arvonlisävelvollisia mukaan, maa- ja metsätalouden harjoittajat.

Asiantuntijakuulemisessa mielestäni kävi hyvin selvästi se ilmi, että jos näin nopeasti EU-aikataulu toteutuu ja arvonlisävero joudutaan kokonaan viemään EU-kaavaan, teknisesti sen muuttaminen kokonaan EU-kaavaan on täysin mahdollista. On siis pakko tehdä sisäänajovaihe, jolloin järjestelmään tulee 280 000—300 000 uutta verovelvollista mukaan. Kun tämä on itseverotusta, ehtii seitsemän kuukauden aikana oppia verotuksesta jotakin, ennen kuin verojärjestelmä jälleen muuttuu ja tulee taas 100 000 uutta verovelvollista mukaan.

Kun EU-jäsenyyttä kovin ponnekaasti tässä on esitetty, on todettava, että arvonlisäverojär-

jestelmä liittyy osaltaan siihen. Toki me muutenkin tarvitsisimme Suomessa arvonlisäverotyyppisen veron. Sen vaikutukset kokonaisuudessaan, ed. Laine, ovat myönteiset Suomen taloudelle ilman muuta aikaa myöten.

Ed. Aittomäki: Rouva puhemies! Ensimmäkin on todettava se, kun täällä on puhuttu arvonlisäveron voimaantulon siirtämisestä puolella vuodella, että minä ihmettelen, että näin ei tehdä, koska se tällaisessa tilanteessa olisi aivan ehdottomasti välttämätöntä. Jäisi puoli vuotta aikaa sopeutumiseen, jäisi puoli vuotta aikaa vielä korjailuun; luonnollisesti tässä lainsäädännössä, niin kuin täällä on todettu, todetaan vielä tulevaisuudessakin sellaisia kohtia, joita pitää korjata.

Mutta nyt kun täällä on hurskasteltu opposition ja erityisesti ed. Luukkaisen taholta, jolle tietysti täytyy nostaa olematonta hattuaan, kun hän on tällaisen ehdotuksen tehnyt, niin kyllä tämä on aika teennäistä. Euroopan unionin näkemykset tästä asiasta niin kuin monesta muustakin asiasta ovat meillä tässä vaiheessa vielä täysin sekaisin. Arvonlisäveron liittäminen eurooppalaiseen järjestelmään — mitä siellä hyväksytään ja mitä ei hyväksytä — on täysin epäselvää moneltakin osalta vielä meillä tässä vaiheessa.

Hallitusryhmien osalta, sinä aikana kun minä olen ollut täällä mukana, on keskusteltu koko ajan tästä asiasta saman suuntaisesti, kuin nyt opposition taholta. Sen seurauksena tullaan antamaan hallituksen ehdotus, josta on kuultu jo asiantuntijoita valiokunnassa. Minä pidän aika ällöttävänä sitä, että kun tiedetään, että tällainen ehdotus on tulossa pitkän selvittelyn ja väärinkäsitysten oikomisen jälkeen, opposition taholta plagioidaan jostakin kulmasta nähty lakiehdotus ja tuodaan tänne omana ehdotuksena. Kyllä tämä on vähän niin kuin pienten lasten leikkiä koko systeemi. Kun hallituksesta on selkeästi tässä vaiheessa tulemassa ehdotus, niin tästä asiasta jauhetaan täällä tuntikausia aivan kuin pienet lapset hiekkalaatikolla. Kyllä te varmaan itsekkin ymmärrätte, mistä tässä on kysymys. Aina-kin ed. Louekoski, joka on äärettömän älykäs ja viisas mies, tietää tämän asian, sen kuinka lapselista tämä politiikka on.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

8) Ehdotus laiksi pellonraivauksen määräaikaisesta rajoittamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 41

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi jäkälän maastaviennistä annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 50

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotukset laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 259/1993 vp

Lakialoite n:o 37/1993 vp

Talousvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Louekoski: Rouva puhemies! Ensimmäisen käsittelyn aikana minulta pääsi puheenvuoro menemään ohi, ja sen takia käytän tilaisuutta tämän toisen käsittelyn aluksi tuoda esille kolme seikkaa, jotka lain muuttamisen kanalta ovat mielestäni keskeisiä.

Ensimmäinen asia on varsinainen sunnuntai-aukiolo, jossa hallitus ehdottaa joulukuun sunnuntain lisäksi kahdeksana muuna sunnuntaina aukioloa kauppa- ja teollisuusministeriön luvalla. Tämän lisäksi lääninhallitukset voisivat poikkeuslupapäätöksillä myöntää joissakin erityistilanteissa luvan pitää liikkeitä auki. Pitkällisen ja monivaiheisen keskustelun jälkeen talousvaliokunnan enemmistö otti kannan, jonka mukaan hallituksen ehdotusta olisi muutettava niin, että sunnuntaiaukioloaika olisi mahdollinen kauppa- ja teollisuusministeriön luvalla joulukuussa ja kuutena muuna ministeriön määräämänä sunnuntaina. Poikkeuslupakäytäntö valiokunnan mietinnössä haluttiin säilyttää hallituksen esityksen mukaisena.

On todettava, että nykyisin tilanne on sellainen, että sekä ne liikkeenharjoittajat, jotka ovat lisäaukiolon kannalla, että ne liikkeenharjoittajat, jotka vastustavat aukiolon vapauttamista, kuin myös palkansaajat pitävät tärkeänä, että lain tulkintoihin ja sisältöön tulee selkeyttä. Tämä on tullut hyvin selväksi eduskuntakäsittelyn aikana.

Lisäksi ed. Vuoristo on ehdottanut, että sunnuntaiaukiolo sallittaisiin neljänä adventtisunnuntaina ennen joulua ja neljänä muuna sunnuntaina, mitä sosialidemokraattien piirissä on pidetty varsin hyvänä kompromissina. Tätä on tarjottu myös hallitusryhmien edustajille asian ratkaisemiseksi. Minulle on kerrottu, että neuvotellut hallitusryhmien kesken ovat olleet sellaisia, että mitään selkeää linjaa ei ole päässyt syntyään. Palaan äskeiseen vaatimukseen siitä, että nyt täytyy huolehtia eduskunnan toimesta sellaisen ratkaisun aikaansaamisesta, joka perustuneen on lakia soveltavalle ministeriölle ja ilmeisesti poikkeuslupia myöntäville lääninhallituksille, liikkeenharjoittajille ja työntekijöille, kaikille, mahdollisimman selvä. Tämän täytyy olla

ensimmäinen tavoite. (Ed. Dromberg: Vapaa kilpailu!)

Tähän liittyy toinen seikka, jota haluan nyt myös alleviivata. Se on nykyisen lain valvontajärjestelmä. Poikkeuslupamenettelyä tulisi voida valvoa mm. poliisiviranomaisten ja oikeusviranomaisten toimesta. Käytännössä on kuitenkin voitu todeta, että valvontajärjestelmä ei toimi. Se johtuu siitä, että sekä työntekijäpuolella että yrittäjäpuolella on taipumusta ei vain tulkita vaan venyttää lakia aina kussakin tilanteessa mieleiseksi. Poliisi on neuvoton, kun siltä virka-apua pyydetään, ja aina eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaa myöten virkamiehet näyttävät olevan neuvottomia, ainakin hitaita, valvontapäätösten aikaansaamisessa. Tässä suhteessa täytyy huolehtia, että tilanne selkiytyy ja muutos tapahtuu.

Jotta tilanne selkiytyisi ja asia tulisi hallintaan, on korostettava, että kun laki nyt muuttuu — lähdän siitä, että sitä muutetaan eikä hallituksen esitystä täällä hylätä vaan lakia muutetaan — poikkeuslupakäytännölle asetetaan tulevaisuudessa ahtaat rajat. On edellytettävä, että kun eduskunta ilmeisesti ensi viikon alussa tehtävässä lopullisessa päätöksessä lyö lain sisällön kiinni, valitsee hallituksen ehdottaman, talousvaliokunnan enemmistön ehdottaman tai joltakin muulta pohjalta tehtävän sisältöratkaisun, sen jälkeen poikkeuslupakäytäntö ikään kuin laetaan niin pieniin raameihin ja niin selkeän valvontajärjestelmän puitteisiin kuin suinkin. Tämä edellyttää, että kauppa- ja teollisuusministeriön, liikkeenharjoittajien ja palkansaajien välillä hyvin tähän saakka toiminutta keskusteluyhteyttä jatketaan ja yhdessä saadaan aikaan sellainen koulutusjärjestelmä, jossa pyritään määrittelemään mahdollisimman tarkoin poikkeuslupakäytännön sisältö, viranomaisten tehtävien rajat ja se, miten lakia käytännössä yksinkertaisesti sovelletaan poikkeustilanteissa. Sekin on pyrittävä sopimaan mahdollisimman tarkoin. Tästä talousvaliokuntakin varsin tiiviissä mietinnössään oman kannanottonsa on julkii lausunut.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski aivan oikein sanoi, että kaupan aukioloajoissa pitäisi olla tavoitteena selvät periaatteet. Mielestäni selvä periaate on se, että kaupat saisivat olla auki silloin, kun kauppiaa haluaa, että kauppa on auki. Näinhän on haja-asutusalueilla, keskustan alueilla, maaseudulla, ruotsinkielisellä rannikkoseudulla, Ahvenanmaa hyvänä esimerkkinä. Siellä on täy-

sin vapaat kaupan aukioloajat ja systeemi toimii erittäin hyvin. Ainoastaan isojen kaupunkien, Helsingin mukaan lukien, kaupan aukioloaikoja on rajoitettu merkittävästi, ja täällä helsinkiläinen saa hakea päivittäiset elintarvikkeensa sunnuntaisin bensa-asemalta. Minä en tiedä, onko siinäkään kovin paljon järkeä. Tulenkin asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään 1 §:ään sellaista muotoa, jossa kauppojen aukioloaika käytännöllisesti katsoen vapautettaisiin kokonaan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski talousvaliokunnan puheenjohtajana voisi kertoa, onko otettu selvää, millä tavalla Ruotsin järjestelmä toimii. Toisin sanoen kannatan täydellistä aukioloaikojen vapauttamista, jolloin päästäisiin uuden valvontajärjestelmän ja byrokratian luomisesta. Tässä lainsäädännössä, mitä nyt kaavailaan, ei kyllä selkeysvaatimus toteudu. — Ed. Louekoski menee pois salista. Minä toivoisin, että hän olisi vastannut tähän kysymykseen. Sitä vartenhan täällä ollaan, että keskustellaan. — Eli onko otettu selvää, miten asiat ovat Ruotsissa, missä sosialidemokraatit ovat vapauttaneet kauppojen aukioloajat? Käsittääkseni siitä ei ole siellä minikäänlaisia hankaluuksia. Voi ihmetellä, mitä me oikein vaalien alla olemme säätämässä: uusia valvontalakeja. Tämä ei toki ole ainut, missä valvontaa ja järjestelmiä vain yritetään tietyllä tavalla kiristää. Tänne on tulossa monta muutakin lakia, joissa vaalipaniikin yhteydessä tehdään elämälle vierasta lainsäädäntöä ja joista sitten koko yhteiskunta jatkossa kärsii.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin ed. Rauramolle vastata, että kokoomusryhmähän koko käsittelyn ajan valiokunnassa toisille, että se olisi täydellisen vapauden takana tämän tyypisessä asiassa. Mutta ymmärrämme hyvin, että ministeri Salolainen on käynyt pitkät neuvottelut ja KTM:ssä on käyty pitkät neuvottelut eri osapuolten välillä ja siellä on päästy tähän sopuratkaisuun, joka olisi ollut se joulukuu plus kahdeksan muuta sunnuntaita. Kun kuitenkin valiokunnassa ei löytynyt minkään näköistä muuta ratkaisua — se käsittely oli hyvin sekavaa — niin tämä oli nyt

ainoa mahdollinen tapa, jolla saatiin aika laaja yhtenäisyys ja yksimielisyys tässä asiassa: siis vähennetään näitä kuuteen sunnuntaihin.

Minun mielestäni on erittäin tärkeitä, että luodaan säännöt myös poikkeusluville, kuinka niitä myönnetään. Mutta minun mielestäni täytyy myös olla vapaus alueellisesti tehdä päätöksiä, sillä on hyvin paljon erilaisia maakunnallisia tapahtumia. Turisteja eri alueilla liikkuu aivan eri lailla, ja jos ajatellaan venäläistä turismia, jota on meidän itärajamme tuntumassa, niin tämäkin pitää ottaa huomioon silloin, kun kauppojen aukioloaikoja suunnitellaan.

Olen nyt tyytyväinen tähän tulokseen, joka loppujen lopuksi saavutettiin, mutta henkilökohtaisesti olen kyllä täysin vapaiden kauppojen aukioloaikojen kannalla. Tämä holhous jo saisi riittää tässä valtakunnassa.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhemies! Tällä asiallahan on hirvittävän pitkä historia takanaan. Kunnioitettu edeltäjäni Laine (Ed. Laine: Jermu Laine!) toi aikanaan tänne vapaasta kauppojen aukioloajasta esityksen, jonka kohdalla oli hyvin tyyli: Eduskunta ei sitä hyväksynyt, ja hän joutui vetämään sen esityksen pois. Itse olisin vapaiden aukioloaikojen kannalla ja olen pyrkinyt siihen suuntaan asioita viemään. Asia ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen.

Tosiasiassa on se, että jopa se esitys, jonka jo sain neuvotelluksi ay-liikkeen ja muiden etutahojen kanssa, kaupan ay-liikkeen ja poliittisten puolueidenkin kanssa, sekin tuntui olevan liikaa. Eli tiedätte itse, että siellä oli joulukuu ja kahdeksan pyhää hallituksen esityksessä, mutta sekin oli liikaa eduskunnalle. Se kompromissi, joka sieltä sitten on tullut ulos, kuusi vapaata sunnuntaita plus joulukuu, on jo heikennys vielä hallituksen esityksestäkin. Eli sehän osoittaa vain, että asenteet ovat edelleenkin tässä kysymyksessä hyvin tiukkoja.

Minä haluaisin korostaa sitä, miten äärettömän vaikeaa tämän asian hallinnointi on käytännön elämässä. Voitte hyvin kuvitella, minkälaisia vaikeuksia on sellaisessa poikkeuslupien myöntämisessä, jossa on joitakin mielestäni epämielisiä kriteereitä, joiden pohjalta sitten joudutaan operoimaan. Siitä tulee eri liikkeiden välille epäoikeudenmukaisuutta ja monenlaista epätarkoituksenmukaisuutta. Nykyinen tilanne on johtanut siihen, kun ei ole ollut vapaita aukioloaikoja, että huoltoasemille on tullut tätä bisnestä. Täytyy myös sanoa, että aika huonoissa ikkunatomissa olosuhteissa asematunnelissa myydään

pyhäisin tavaraa. Ei siihenkään ole kukaan erityisemmin kiinnittänyt huomiota.

Keskustelussa on esiintynyt uskonnollinen näkökohta, että tulisi kaupat pitää kiinni silloin, kun on kirkonmenojen aika viikonvaihteessa. Keskustelu on vain ollut sikäli epäjohdonmukaista, että ne, jotka ovat kiivaimmin tähän asiaan kiinnittäneet huomiota, eivät ole tulleet huomanneeksi, että haja-asutusalueella on jo vapaa aukioloaika. On kannettu huolta lähinnä kaupunkilaisten kirkossa käymisestä.

Asiassa on hyvin monenlaisia näkökohtia ja vaikeuksia taustalla. Minusta tuntuu, että se kanta, joka on valiokunnasta tullut ulos, olisi kaikkein järkevin nyt tehtäväksi. Se tuo jonkin verran vapautta lisää. Se on ilmeisesti realistisin esitys, joka tässä yhteydessä on hoidettavissa. Täysin vapaa ei ole mahdollinen. Nykytilanne ei ole järkevä. Silloin kompromissin täytyy löytyä jostakin. Kun kuusi pyhää näyttää tulleen valiokunnasta, kahdeksan tuntui olevan liikaa, ehkä tässä on kirkko keskellä kylää ja sillä tavalla pitäisi järkevästi edetä. Sillä tavalla saadaan vähän alkua tähän asiaan.

Mitä tulee Ruotsiin, sen tilanne on hyvin tarkkaan ja perusteellisesti selvitetty. Voi sanoa, että siellä täysin vapaa aukioloaika toimii varsin hyvin. (Eduskunnasta: Valiokunta ei ole kuunnellut!) — Kyllä he tietävät tämän. He ovat täysin tietoisia ja hyvin perusteellisesti tätä käsitelleet. Minulla ei ole mitään syytä epäillä, ettei valiokunta ole käsitellyt asiaa perusteellisesti. Se on hyvin tarkkaan käsitelty, mutta asenteet tuntuivat olevan tässä kysymyksessä niin kirjavina.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hiukan yllättyneenä kuuntelin ministeri Salolaisen vähättelevää suhtautumista uskonnolliseen näkökohtaan. Ei mielestäni riitä se, että haja-asutusalueella jo nyt on jokin käytäntö, perusteluksi sille, että tällainen täysin pakollinen tavarafetisismi pitää ulottaa läpi koko suomalaisen yhteiskunnan.

Minun käsitykseni on, että uskonnollisella traditiolla, ylipäänsä sillä Jumalan kunnioittamisella, joka näkyy nimenomaan kirkonmenojen aikaan pyhäisin, on tietty rationsa, sillä on tietty suhde suomalaisten valtaenemmistöön, vaikka me emme kaikki nyt niin järkevästi uskovaisia olisikaan. Minusta on vähän kummallista, että nimenomaan kokoomuspuolueen taholta myös muissa puheenvuoroissa on vähätelty uskonnollista näkökulmaa asiaan.

Ed. Rauramo käytti ilmaisua ”täydellinen va-

paus", jos oikein muistan, vai oliko se ed. Dromberg, joka tapauksessa sieltäpäin salia kuitenkin. Se on tässä tapauksessa ketun vapautta kanatarhassa. Se johtaa sen laatuiseen kaupan uusjakkoon, joka ei tule olemaan eduksi kenellekään. Minusta kokoomuslaisten pitäisi hiukan kantaa huolta niistä pienyrittäjistä, niistä perheyrittäjistä, niistä kauppiaista, jotka omasta selkänahastaan yrittävät elantonsa ansaita.

Yksi seikka, joka minusta on tärkeä, on tietenkin se näkökulma, joka avautuu kaupan työntekijän silmien eteen. Tässäkin suhteessa minusta kokoomuksen puheet ovat täysin vastuuttomia.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen, joka omaa journalistisen tavan tarkastella maailmaa, tietää, että tämän tyypillisellä puheenvuorolla pääsee julkisuuteen. Sanon, ed. Kekkonen, että alkää nyt viitsikö tehdä tätä asiaa naurunalaiseksi.

Minähän totesin, että haja-asutusalueella asiaan ei kiinnitetty huomiota. Mutta tässä yhteydessä tähän on kiinnitetty huomiota. Jos joku haluaa käydä kirkossa, hän totta kai tekee sen; ei siinä ole houkuttimena se, lähtee hän maitokauppaan. Kysymys on nyt pelkästään kuudesta sunnuntaista eikä mistään valtavasta uudistuksesta. Tämä on niin varovainen uudistus, ed. Kekkonen, että jopa ay-liike oli valmis hyväksymään radikaalimman kuin tämä on, mutta tämäkin on eduskunnalle liikaa.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ukkolan kyselyiden johdosta, kun hän kyseli sosialidemokraattien näkemyksiä Ruotsissa toteutetuista vapaista liikeajoista. Ruotsihan on ainoa Pohjoismaista, jossa on vapautettu liikeajat. Siellä tämä ei ole mullistanut kaupan oloja. Tietysti se sielläkin on suosinut suuria myymälöitä ja yrityksiä. Keskeinen syy vähäisiin muutoksiin Ruotsissa on, että epämurkavista työajoista on sovittu maksettavaksi todella tuntuja korvauksia. Siellä ammattiyhdistysliike on suhteessa ollut vahvempi tuolloin sopimusta tehtäessä ja pystynyt hinnoittelemaan sunnuntain ja epämurkavan työn niin, että siitä saatava korvaus on riittävä haittoihin nähden.

Suomessa sosialidemokraatit jo noin vuosi sitten ottivat kantaa ministeri Salolaisen pitkään kuin käämeettä pyssyyn ajamiin liikeaikojen vapauttamisesityksiin. Silloin totesimme juuri sen linjan mukaisesti, jonka myöhemmin tehti ed. Vuoriston esityskin pitää sisällään, että se-

sonkiluonteisesti voidaan sunnuntiaukioloajat sallia, samoin alueellisesti harkittuina loma-alueilla, haja-asutusalueilla jne. Linja, jota nyt yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitämme, vastaa pitkälti myös niiden neuvottelujen tuloksia, joita ministeriön, ammattiyhdistysliikkeen ja myös työnantajapuolen välillä on ennen hallituksen esitystä käyty.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli äärimmäisen mielenkiintoista kuulla ed. Koskinen puheenvuoro, että kysymys on rahasta, kun ed. Kekkonen sanoi, että kysymys on uskonnosta ja kirkonmenoista, joten tämä ed. Kekkonen ja sosialidemokraattien kirkonmenoista.

Mutta pääsääntöisesti olen ministeri Salolaisen kanssa samaa mieltä kaupan aukioloajoista enkä voi olla hämmästelemättä sitä, että myös sosialidemokraatit, jotka yleensä pitävät erittäin suuressa arvossa sitä, mitä heidän oma järjestönsä on sopinut, vetävät eduskunnassa vielä siitä erilaista linjaa. Aivan niin kuin ministeri Salolainen totesi, oli sovittu työnantaja- ja työntekijäpuolen kesken siitä, että kahdeksan sunnuntaita joulukuun sunnuntain lisäksi olisi vapaan aukioloajan puitteissa. Aavistuksen verran minua hämmästyttää, että sosialidemokraatit lipeävät tästäkin. Sanotaan, että jos se esitys olisi mennyt sellaisenaan läpi, olisin todennäköisesti jättänyt oman lakialoitteeni esittämisen vähemmälle ja tyytynyt siihen ratkaisuun, mutta kun ei käy sillä puolella se, mitä on sovittu, voi sitten esittää tälläkin puolella vapaita aukioloaikoja.

Edelleenkin sanon, että olen aika läheltä seurannut todella Ahvenanmaan tilannetta, missä kauppojen aukioloaika on täysin vapaa. Siellä se toimii äärimmäisen hyvin. Eivät siellä kaikki kaupat ole auki sunnuntaisin. Ei siellä revitä kauppiaan selkänahasta, niin kuin ed. Antero Kekkonen totesi. Jos kauppias ei siellä pidä sunnuntaisin auki, niin kauppias ei pidä sunnuntaisin auki. Marraskuussa Ahvenanmaalla on aika hiljaista eivätkä kaupat ole auki sunnuntaisin.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Juuri kun ministeri Salolainen on pois menossa, hän voi kuulla lohduttavat sanat, että ei ministeri Salolainen ole ollenkaan ensimmäinen ministeri, joka taistelee tämän asian kanssa. Toivottavasti kuitenkin pitkään aikaan tästä eteenpäin viimeinen ja asia saadaan nyt järjestykseen. Mielelläni on parinkymmenen vuoden historia tämän kirjavasti edenneen asian

tiimoilta. Siihen liittyy uskontoa ja haja-asutusalueitten ongelmia ja hankalina työaikoina työssä käyvien asiointihalua kaupoissa jnp.

Huomautan vielä ed. Rauramon puheenvuoron johdosta, että turha on kovin paljon oppositioon osoitella. Teidän oma ryhmännekin taitaa olla asiassa aika sekaisin. Siellä olivat kokoomuksen edustajia, jotka ovat ehdottaneet hylkäämistä. Sama koskee keskustan ryhmää, ja meidänkin ryhmässämme on erilaisia mielipiteitä. Tämä näyttää olevan sellainen kysymys, joka jakaa eduskuntaa ryhmärajoista riippumatta.

Sosialidemokraateille asiassa on ollut keskeistä, että todennäköisesti ehdotus lisää kaupan keskittymistä. Toinen seikka, joka on antanut aiheita arviointeihin, on, että todennäköisesti ammattitaidottoman osa-aikaisen työvoiman määrä liikkeissä lisääntyy. Ne ovat kiistämättä sellaisia seikkoja, jotka panevat arvelemaan, onko uudistus ihan oikein. Mutta kai asia ratkeaa sitten ensi viikolla.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samalla kun ministeri Salolainen kertoi, miten hankalaa lain hallinnointi on, hän olisi voinut kertoa, miten kalliiksi se tulee, toisin sanoen, jos aukioloajat vapautettaisiin, kuinka paljon säästettäisiin.

Ed. Koskinen sanoo aivan oikein, ettei vapaa aukioloaika ole mullistanut Ruotsissa kaupan rakenteita. Hän sanoi myös, että korvaus hankalana aikana tehdyistä töistä on siellä riittävä. Sen sijaan hän ei kertonut sitä, että nimenomaan Ruotsissa opiskelijat ja sellaiset ihmiset, jotka haluavat tehdä pelkästään viikonloppuisin osa-aikatyötä, tekevät sitä. Mielestäni tällaisen salliminen olisi aivan aiheellista Suomessakin, eli siinä suhteessa SDP on tietenkin perinteensä mukaisesti yhden vahvan ammattiyhdistysliikkeen ja sen jäsenen asialla eikä kokonaisuuden. Tämä on tietenkin ymmärrettävää.

Minä toivoisin, ed. Kekkonen, että sosialidemokraatit lopettaisivat uskonnolla ratsastamisen. Minusta se on ällöttävää. Se alkoi presidentinvaaleissa ja jatkuu joka paikassa. Liittykää kristilliseen liittoon, jos täytyy uskonto panna joka asiaan. Uskonto on henkilökohtainen asia, ja mielestäni sillä ei ole mitään tekemistä myöskään tässä asiassa. Jokainen voi mennä kirkkoon, jos haluaa, olivatpa kaupat auki tai ei. Ed. Kekkonen, kyllä olisi aika jo sielläkinpäin sallia ihmisille omantunnon asiat eikä lykätä uskontoa joka paikkaan.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On onni, ettemme Suomessa elä ed. Ukkolan diktatuurissa, eli hän kieltää meiltä sekä tunnot että ajattelut. Minä toteaisin, että kauppajen aukioloajoista on todella keskusteltu pitkään ja monipuolisesti. Kaikki näkymät on jo valotettu. Ehkä kannatkin alkavat itse kullakin olla kiinni.

On valitettavaa, että ministeri Salolainen ei ole nyt paikalla. Minä olisin nimittäin tarkentanut hänen muistikuvaansa erästä eduskunnan kyselytunnista, jolloin lain valmistelu oli kuumimmillaan hänen toimestaan ja jolloin liiketoimittajat, pienet kauppiat ja myös kirkko lähestyivät edustajia kirjeillä. Tuolloin sitten, kun asiaa oli kyselytunnilla käsitelty lähes kaikilta tahoilta eikä kukaan ollut vielä kysellyt, mitä kirkon kantaa vaikuttaa nimenomaan kokoomuksen puheenjohtajan ajatuksiin, kun hän valmistele ministerinä kauppajen aukioloaikojen vapauttamista, muistan hyvin, kun ministeri sanoi, että hän ja kokoomus pitävät erinomaisen tärkeänä kirkon kannanottoa ja tulevat myös omassa päätöksenteossaan seuraamaan tätä ohjetta. Hän vielä nimenomaan mainitsi, että hän esittelee lain sillä tavalla, että jos sunnuntaisin kaupat ovat auki, ne aukeavat kello 12. Nyt saatetaan huomata, että tästä on aika vauhdikkaasti lipsuttu ja kokoomus on unohtanut puheensa, mitä se sanoi ennen ja mitä se sanoo tänään; se on aivan eri asia. Harmillista, että näin lyhytjännitteistä on ministerinkin toiminta.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoroni ed. Ukkolan esityksiin siitä, kuinka Ruotsissa on liikeaika ja kuinka talousvaliokunta on perehtynyt näihin asioihin. Minä en tiedä, kyllä me perehdymme Ruotsiin mutta tiedämme myös, kuinka koko Euroopassa liikkeiden aukioloajat ovat. Käsitakseni mukaan meidän viiteryhämme on nyt pikemminkin, voisi sanoa, Eurooppa. Siitä voisi lyhyesti todeta, että valtaosassa Euroopan maista liikkeet ovat suljettuina sunnuntaisin. Muistaakseni pari, Portugali tai Espanja, jompikumpi näistä, ja Irlanti ovat niitä maita, joissa ovat viikonloppuisin kaupat auki. Muissa maissa arvostetaan lepopäivää. Osa arvostuksesta saattaa tulla myös uskonnollisista syistä.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Voin lukea, missä maissa liikkeet ovat auki, joten voin täydentää ed. Luhtasen esiin tuomaa asiaa: mm. Belgiassa, Espanjassa,

Italiassa, Luxemburgissa, Portugalissa, Ranskassa ja Skotlannissa. Sen lisäksi Ruotsissa on täysi vapaus ja Norjassa on myös aika paljon poikkeuslupia, joilla pidetään kauppoja auki. Tanskassa on aukiolo rajoitettu, mutta sielläkin suunnitellaan ja valmistellaan lainmuutosta, jossa tulee vapautuksia. Tämä suuntaus vapauttamiseen on kuitenkin yleisesti olemassa Euroopassa. Itse olen havainnut, kun olen myös Italiassa ja muualla ollut lomalla, että siellä ovat olleet liikkeet kaikki viikonvaihteet auki ja myös kirkkoaikana. Siellä osataan palvella myös kuluttajaa silloin, kun tarve niin vaatii.

Kun minä ajattelen vielä puheena olevaa lakia, huomaan, että kokoomus on todellakin työntekijäjärjestöjen puolella, koska he ovat myöntyneet tähän lakiin ja haluavat nimenomaan, että aukioloaika on 10:stä 18:aan, koska siitä tulee normaali työpäivä, 8 tuntia. Jos ajatellaan, että se olisi 12:sta 18:aan, niin se olisi ainoastaan 6 tuntia. Työjärjestelyjen kannalta se on erittäin hankala työntekijöitä ajatellen. Työntekijät ovat myös itse tämän selkeästi esittäneet.

Edustajat Ala-Harja ja Kemppainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Vuoristo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joudun sanomaan tämän vastauspuheenvuorona, koska valitettavasti joudun lähtemään kohta pois.

Sunnuntai on ihmistä varten. Kyllä siinä jotkut periaatteet ovat olemassa, jotka elämää puoltavat. Kauppa on hyvin arkinen asia. Ruotsissakin ollaan tulossa yltiövapaudesta jo takaisin päin. On aivan selvää, että vapaus on tällä hetkellä sellainen käsite, jonka varjolla tapahtuu hyvin paljon, jonka varjolla myös tehdään hyvin paljon, mutta josta joudutaan myös palaamaan takaisin, ja palaaminen on aina hankalaa. Sen takia olisi hyvä jotenkin käsittää nämäkin asiat, jotka elämää koskettavat, ihmisiä koskettavat, toisella tasolla.

Minä olen sitä mieltä, että esimerkiksi jumalanpalvelusajan ja kirkonmenojen kunnioittaminen ei ole ainoastaan yksilöllis-uskonnollinen kysymys, vaan se kertoo jotakin myös yhteiskunnasta. Yhteiskunta silloin yhteiskuntana on nioittava joitakin aikoja, jotka eivät ole sen omia, vaan ovat sille annettuja. Siitä syystä on äärimmäisen tärkeätä, että lainsäädäntötasolla tai jollakin muulla tasolla puututaan tällaisiin asioihin,

ettei anneta niiden joutua yksilöllisen vapauden tai yltiöliberalistisen vapauden ohjaamiksi, jotka johtavat ties mihin. Kyllä tämä yleiseurooppalainen ajatus osoittaa juuri sitä, että ollaan sivistyksen kanssa tekemisissä, kun puhutaan esimerkiksi sunnuntain pyhittämisestä oikealla tavalla. Oikea ajatushan tietysti tässä olisi se, että sunnuntait olisivat pyhitettyjä päiviä, sunnuntaina ei kauppaa käytäisi. Arkinen asiahan kaupankäynti on eikä liberalismin mitta.

Puhemies! Tulen yksityiskohtaisessa käsitellyssä esittämään 1 §:ään muutosehdotuksen, joka on luultavasti jaettu kaikille. Siinä on myös esitetty perustelut, joista tähdentäisin erityisesti adventtiaikaan liittyvää ajatusta. Se merkitsee sitä, että silloin oikealla ja hyvällä tavalla voitaisiin joitakin asioita yhdistää — kaupallisuus ja lahjojen anto sillä tavalla, että ne olisivat ihmisen palveluksessa tai lähimmäisen palveluksessa.

Ed. Vehkaoja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en kuulu vihreän eduskuntaryhmän yltiöliberaalisiin ja aion nyt todistaa ed. Vuoriston esityksen puolesta kuluttajan näkökulmasta, en niinkään kirkonmenoihin liittyvästä näkökulmasta. Minusta aivan yksinkertaisesti on kiva, kun yksi päivä on vähän erilainen kuin kaikki muut. Itse asiassa on aivan vapauttavaa ja hauskaa, ettei tarvitse aina mennä suorittamaan ostovelvollisuuttaan. Jos leipä loppuu kaapista sunnuntaina, niin meillä ainakin katsotaan, olisiko jokin pieni hiivan palanen jääkaapin perällä ja jauhopussi ja sitten leivotaan vaikka sämpylöitä. Ei se ole yhtään hassumpi tapa viettää sunnuntai-iltaa päivää sekään. Tärkeätä tietysti olisi se, että jokaisella olisi vapaus valita oma jumalansa, oli se sitten mammona tai Taivaanisä. Kehottaisin kuitenkin sosialidemokraatteja jeeustelemaan hieman vähemmän tällä asialla, koska kyllä tähän löytyy ihan maanpäällinenkin näkökulma.

Kieltämättä minusta tässä on sekin puoli, että liikealan työntekijät eivät ole innostuneita vielä epä säännöllisemmästä työajasta kuin heillä jo nyt on. Se tietenkin vaikeuttaa naisten mahdollisuutta järjestää päivähoitoa lapsilleen, toki se joskus koskettaa myös miehiä, ja perheen yhdessäolo vaikeutuu. Luulen, ettei sunnuntaita kuitenkaan ole välttämättä tarpeen omistaa sille,

että perhe viettää iltpäivää yhdessä ostoparatiiseissa.

Vielä yhden asian sanon. Luin eräästä englantilaisesta tutkimuksesta, että hiilidioksidipäästöt nousevat, kun liikkeiden aukioloaikoja pidennetään, sen takia että se lisää huomattavasti liikennettä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ministeri Salolaisen puheenvuoron johdosta, ministeri Salolaisen, joka omaa journalistisen lähestymistavan lähes asiaan kuin asiaan.

Puhuin kirkosta, ja jos kirkosta puhuminen pahoittaa jonkun mielen, niin voin puhua samasta asiasta elämänasennekysymyksenä. Onhan aivan pöyristyttävää siirtää jumalansa mammonaan, aivan niin kuin ed. Hautala sanoi. Sen verran toteaisin ed. Hautalalle, että jos me puhumme asiasta elämänasennekysymyksenä ja vaikka me käytämme siinä kirkkoa mukana, niin ei sillä jeesustelemisen kanssa ole mitään tekemistä.

Ihan yleisellä tasolla ne pelot, mitä sosialidemokraattisella puolella on, ovat kaupan keskittyminen eli yksityisritteliäisyyden vaikeutuminen sekä kaupan työntekijöiden osa-aikaistuminen eli sellainen työmarkkinaterrorismi, josta jo pikku viitteitä on olemassa.

Mitä tulee siihen, mitä ed. Dromberg sanoi, että kokoomus olisi kaikkein eniten tässä kaupan työntekijöiden asialla, niin sehän on väitteenä uskomattomimpia, mitä tässä salissa kuunaan on kuultu. (Ed. Dromberg: Siltä se kuitenkin näyttää!) Kun ed. Dromberg taannoin sanoi, että hän haluaisi rajatonta vapautta, niin ei kai sellaisen ajatuksen kanssa ole mitään tekemistä kaupan työntekijöillä, saati työntekijäjärjestöillä.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Kun olen kuunnellut ennen kaikkea edustajien Kekkonen, Lahti-Nuuttilan ym. puheita, niin tuntuu, että nämä ovat aika surkuhupaisia, mutta toisaalta kauhistuttavia. Täällä on aika paljon vedottu uskonnollisuuteen. Me olemme SMP:n eduskuntaryhmässä käsitelleet tätä esitystä hyvin pitkään ja tulemme kolmannessa käsittelyssä esittämään kaupan täysin vapaita aukioloaikoja eli pontta, että hallitus esittäisi tätä. Ja minkä takia?

Jos me haluaisimme, että meillä on oikea ryhti, jos meillä olisi oikeudenmukaisuutta, niin me lähtisimme siitä, että kielletäisiin myös maaseu-

dun kaupoilta sunnuntaiset aukioloajat. Saavatko maaseudun kauppiaat olla syntisiä ja rajat pantaisiin kaupunkeihin? Tässä on hirveän paljon käytetty väärin uskonnosta puhumista. Jos me haluamme tehdä täydellisen stopin sunnuntaiseen aukioloaikaan, niin minä toivon, että vasemmalta tulee esitys, että kaupat ovat vain arkipäivänä auki. Silloin loppuvat jeesustelut. Hyvin paljon on vedottu kirkkoihin, pappeihin, jopa paaveihin. Mutta niin kuin sanoin, jotta oltaisiin oikeudenmukaisia ja kaikkia ihmisiä kohtaan tasapuolisesti ajattelevia, olemme lähteneet siitä, että pitääköot kaupat ovensa silloin auki, kun haluavat.

Ed. Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäkipää ajatteli, että kaupat olisivat kokonaan rajattomasti auki (Ed. Mäkipää: Tai kiinni!) — tai kiinni — ja hän sanoi odottavansa vasemmistosta sitä esitystä. Se kyllä varmaan sinänsä sopisi meille, mutta se ei käytännössä kyllä toimi. Tämä nykyinen poikkeuslupakäytäntö jo on erittäin epätoivottava tilanne. Se on hankala työntekijöiden kannalta ja se on hankala myös kauppiaiden kannalta, koska poikkeusluvat ratkaistaan yleensä viime hetkellä ja silloin tilanne on niin pitkään auki, että esimerkiksi työlistoja ei ehditä hyvin tehdä. Jos nyt tällä ed. Vuoriston esityksellä päästään hallittuun poikkeuslupamenettelyyn, niin se ratkaisee tämän asian.

Ed. Drombergille haluaisin sanoa, kun hän esitti, että vain kokoomus on täällä kaupan työntekijöiden puolella, että kokoomuksesta on eniten kuulunut ääniä kokonaan rajattomasta, vapaasta aukiolosta, ja se ei todellakaan ole kaupan työntekijöiden tahto.

Ed. Vuoriston esitys kellonaikojen osalta ei millään tavoin sodi myöskään kaupan työntekijöitä vastaan. Aukioloaika jää 6 tuntia ja järjestelyaikaa helposti kumpaankin päähän 1,5 tuntia, joten tulee 7,5 tunnin työpäivä. Sitä voi katella myös tältä kannalta.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotkut kansanedustajat ovat tämän lain yhteydessä puhuneet yltiöliberalismista, muun muassa ed. Vuoristo. Sen ajan, mitä minä olen tätä yhteiskuntaa seurannut, liberalismia ei kyllä tässä maassa ole ollut, ei minkäänlaisia vapauksia. Tämä on niin säännelty ja valvottu maa, että Venäjään vie meistä voiton. Sekin tajuaa, miten pitää asioita hoitaa, paremmin kuin Suomi. Meillä on yksi liberalisointi tehty ja

sekin väärään aikaan. Olisi pitänyt liberalisoida rahamarkkinat huomattavasti aikaisemmin kuin tapahtui. Sitten kun liberalisoitiin, niin rysäytettiin yhdellä kertaa, ja se oli yksi syy siihen, että Suomen taloudelle kävi niin kuin kävi. Eli puheet siitä, että yltiöliberalismia tämän yhteydessä esitettäisiin tai jonkin muun lainsäädännön, ovat kyllä täyttä puppua. Liberalismista ei ole nähty jälkeäkään pitkään aikaan.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin pyytänyt ed. Kekkosta hiukan selventämään näitä uskonnollisia ajatuksiaan siihen nähden, mitä ed. Koskinen esitti, että nämä voidaan korvata rahalla. Mutta kun molemmat ovat poistuneet salista, niin en pysty siihen puuttumaan.

Ed. Muttilaiselle toteaisin sen verran, että kun oma lakialoitteeni kaupan aukioloaikojen vapauttamisesta oli täällä salissa, hän käytti hyvin pitkän puheenvuoron antaen allekirjoittaneelle ohjeita ja sanoen, että kun sekä työnantajat että työntekijät olivat sopineet näistä kahdeksasta pyhäpäivästä, jolloin kauppoo voidaan vapaasti pitää auki, se on erinomaisen hyvä esitys. Jäinkin vähän ihmettelemään, eikö ed. Muttilainen ole tämän ammattiyhdistysliikkeen esityksen takana enää, kun nyt on tullut sitä huomattavasti suppeampi esitys tänne taloon.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Mäkipään jälkeen, mutta se olisi voinut olla muun monen puheenvuoroon. Minun käsitykseni mukaan maaseudun kauppojen aukiolo on lähinnä palvelullinen asia. Siellä usein yksi kaupan omistaja myy makkaraa ja muuta tällaista. Kaupungeissa tämä taas tarkoittaa sitä, että tiettyihin markkina-aikoihin markkinahuumassa pidetään marketteja auki, jotta saadaan tavaraa menemään entistä enemmän. Näin ollen tätä seikkaa vasten katson, että tämä 10:stä 12:een siirtäminen on perusteltua, koska vaikka tässä ei nyt uskonnollisia kyllä ollakaan, katson, että tällainen markkinahuumassa tapahtuva markettien aukiolo sotii kiistämättä tällaista kirkollista ajatusta vastaan. Maaseudulla aukiolo on sentään palvelullinen hyvin pitkälle, kaupungeissa taas markkinointiin ja myyntiin perustuva asia, ja näin ollen tässä asiassa pitää tehdä ero. Ajoihan Jeesuskin kai aikoinaan synagogasta rahanvaihtajat pois. Oliko se nyt sunnuntaina ennen kello 12:ta, sitä en muista, mutta tulipahan mieleeni tuollainen ajatus.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tapasin tässä päivänä muutamaa kauppiasta keskustellakseni kaupan aukioloajoista ja hän vastasi: "Hanki minulle ensin asiakkaita." Toisin sanoen kulutuskysyntä on romahtanut siten, että asiakkaat ovat paenneet kaupoista rahan puutteesta. Nyt me keskustelemme siitä, avataanko kaupat muutamaksi sunnuntaiksi tai joidenkin mielestä vaikkapa kokonaan. Kysynkin vain, kenen etujen mukaista tämä on. Kauppiat avaavat kaupansa ja pesaavat henkilökuntaa sunnuntaipäiviksi, vieläpä melko kovalla rahalla. Mistä me hankimme ostokykyiset asiakkaat? Jos ei löydy asiakkaita, kenen tappioksi tämä lopulta koituu?

Ed. Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rauramolle: Muistan hyvin, kun käsitelimme näitä lakiesityksiä täällä. Siinä oli rinnalla ed. Rauramon oma lakiesitys, jossa hän esitti kokonaan vapaata aukioloaikaa. Kun vertaan näitä toisiinsa, ed. Rauramon esitystä ja hallituksen esitystä, ehdottomasti hallituksen esitys on hyvä eikä se huono ole vielä. Mutta ed. Vuoriston esitys on vielä parempi. Jos saan laittaa nämä paremmuusjärjestykseen, niin ed. Vuoristo ykkönen, talousvaliokunta kakkonen, hallitus kolmonen ja ed. Rauramo vasta neljäs.

Ed. Piha (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Korvaani kalskahti, vaikka ensimmäistä kertaa asian käsittelyssä olen, ed. Louekosken paheksunta ns. ammattitaidottoman työvoiman käytön lisääntymisestä. Kun tiedämme kuitenkin, että maa on täynnä ns. ammattitaidottomaa työvoimaa, kuten opiskelijat ja nuoret, ihmettelen kyllä, onko ed. Louekosken mielestä todellakin tämän työvoiman hyötykäyttö niin väärin.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kaikella ystävyydellä vastata niin ed. Lahikaiselle kuin ed. Aittoniemellekin, kun ed. Aittoniemi mainitsi, että maaseudun kauppiat ovat semmoisia palvelullisia liikkeitä, ja ed. Lahikainen kyseli, mistä asiakkaita. Minä olen käynyt tuolla Kallion kupeessa vähittäiskaupoissa tekemässä tiedustelua, mitä mieltä olette sunnuntaiaukioloista. Kyllä ne pienet vähittäisliikkeet ovat olleet erittäin katkeria siitä, että sunnuntaina grillit ja kioskit saavat myydä ihmisille jos jonkinlaista ruokatavaraa, mutta heidän putiikkinsa täytyy pitää kiinni.

Minä kuulutan jälleen oikeudenmukaisuutta. Jos kaupat ovat auki, ne ovat maaseudulla auki ja saavat olla myös kaupungissa auki, tai sitten kaupat vain perinteisesti ovat kuutena päivänä viikossa auki.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin joitakin huomioita siitä, kun täällä on sanottu, että ammattiyhdistysliikkeen kanssa saatiin sopimus kahdeksasta sunnuntaista ja neljästä joulukuun sunnuntaista. Näinhän varmaan asianlaita olikin, mutta nyt me kansanedustajat olemme aika ikävässä tilanteessa siihen nähden, että kuitenkin esimerkiksi liikealan työntekijöiden ammattiosastot eri puolilta maata, isompien kauppojen työntekijäporukat ja yksittäiset työntekijät lähettävät jatkuvasti meille postia ja viestejä siitä, että missään tapauksessa tätä lakiesitystä ei saa hyväksyä. Tulee miettineeksi sitä, onko jokin ammattiliitto puristettu jossain hirvittävässä pakkosaumassa tällaisen asian taakse. Nämähän eivät ole millään tavalla tietenkään meille outoja, kyllä näitä aina sattuu.

Haluan kiinnittää huomiota myös siihen, että kun aikanaan on tämmöisiä lakeja laadittu, on myös kysymys tietyllä tavalla työntekijöiden suojelulaista, että ei ihan miten tahansa mielivaltaisesti voitaisi ihmisiä esimerkiksi sunnuntaisin töihin määrätä.

Hallituksen alkuperäinen esityshän lähti todella siitä, että kaupat voisivat olla avoinna jo kello 7:stä ja sen lisäksi noina neljänä sunnuntaina joulukuussa ja kahdeksana sunnuntaina muulloin kauppa- ja teollisuusministeriön määräämänä aikana. Myönteistä hallituksen esityksessä minusta on se, että lääninhallituksille oltaisiin siirtämässä poikkeuslupakäytäntö. Se on todella myönteistä siitä syystä, että lääninhallitukset kuitenkin ovat aina lähempänä kulloistakin poikkeuslupan tarvisijaa. Tässä nyt ajattelen lähinnä erilaisia isoja, kullakin paikkakunnalla milloin missäkin tapahtuvia tilaisuuksia, messuja, isoja konsertteja, joissa mahdollisesti liikkuu paljon väkeä, isoja kulttuuritapahtumia, joihin odotetaan myös vieraspaikkakuntalaisia ja mahdollisesti silloin kaupallisia palveluita tarvitsevia.

Kun työasiainvaliokunta käsitteli lakiehdotusta, me kuulumme siitä varsin seikkaperäisiä selvityksiä, paljon asiantuntijoita. Kyllähän siinä sillä tavalla kävi, että asiantuntijoiden näkemykset olivat ihan totaalaisesti ristissä. Oli niitä, jotka näkivät aukiolojen laajentamisen välttämättömyyden, ja myös todella niitä, jotka eivät siihen nähneet vähäisintäkään tarvetta.

Sen lisäksi kuluttajien näkemyksiä on tutkittu. Yksi tutkimus ainakin kertoi siitä, että vähintään kaksi kolmasosaa kuluttajista on erittäin tyytyväisiä nykyisiin palveluaikoihin. Kannattaa muistaa se, että meillä on kaupat avoinna 8—9:stä 18—20:een arkipäivisin. Tämä on varsin pitkä aika. Kannattaa myös huomata se, että kun yksittäinen myymälätyöntekijä sulkee liikkeen oven kello 20, ei hän suinkaan pääse sieltä ulos silloin, vaan hänellä on siellä monta työtä vielä järjesteltävänä ja sen jälkeen on lähettävä juoksemaan hakemaan lasta jostakin yksittäisestä hoitopaikasta.

Täällä on paljon puhuttu siitä, että on olemassa kauppaliikkeiden, kioskien ja huoltamoiden välinen ristiriita. On totta, että kioskien ja huoltamoiden tuotevalikoimat ovat tänä päivänä kohtuullisen hyviä. Ne eivät kuitenkaan voi korvata varsinaista päivittäistavarakauppaa, mutta ei niiden tarvitsekaan korvata. Silloin ne eivät myöskään, kun niissä on korkeampi hintataso, ole kilpailijoita mielestäni päivittäistavarakaupoille, mutta niillä on oikeutetusti minusta palveluita täydentävä tärkeä tehtävä. Se, että hintataso niillä on korkea, rajoittaa myös todella, niin kuin sanoin, kilpailua. Mutta ne ovat erittäin tervetulleita pisteitä, koska niitä on kuitenkin tiuhemmassa, ne palvelevat asiakkaita paremmin heidän pienissä ostotarpeissaan.

Asiantuntijakuulemisessa, jota työasiainvaliokunnassa käytiin, tuli esiin selkeästi se, miten suuret keskusliikkeet ajavat aukioloaikojen laajentamista ja yksityiset ja vallankin pienemmät kauppiaat taas vastustavat. Syitä on todella monenlaisia. Minä haluan kertoa teille, kuinka eräs toimitusjohtaja, joka on meitä kansanedustajia lähestynyt kirjeellä, sanoo, että taloudellisesti sunnuntiaukioloajat ovat vahingollisia vastoin julkisuudessa esitettyjä tietoja. Kauppakeskukset, hän viittaa esimerkiksi Itäkeskukseen ja Forumiin, määräävät vuokralaiset pitämään myymälät auki sunnuntaisin, ja samoin kaupan keskusliikkeet ovat antaneet sitovia ohjeita asiakas- ketjuilleen näistä asioista. Tässä on siis monenlaiset arvot ja asiat sekä painostajat hommassa pelissä.

Se, että suuret kauppaketjut ajavat kauppojen aukiolon laajentamista, lähtee vain siitä, että niillä on tarve kasvattaa omia markkinaosuuksiaan ja puristaa ja ajaa pienkauppiaat entistä ahtaammalle. Pienkauppailta viedään mahdollisuus viimeiseenkin vapaapäivään, joka sunnuntai on ollut. Nyt tietysti joku sanoo minulle heti vastaan, että on vapaaehtoisia kauppiaalle, pitääkö hän

kauppansa auki vai ei. Niin se varmaan teoriassa onkin, mutta käytännössä, jos hän aikoo elää, hän joutuu kilpailun pyöritykseen ja rattaisiin mukaan niin kauan kuin hänellä hiukankin henki pihisee.

Sunnuntaiaukioloajat lisäävät myös paineita hinnankorotuksiin. Emme me voi ajatella, että muutoin matalapalkkaiset liiketyöntekijät työskentelisivät ilman sunnuntaityökorvauksia. Ja jos sunnuntaityökorvaukset kunnollisina maksetaan, kenenkään on turha kuvitella, että ne eivät siirtyisi hintoihin, vaan kauppa joutuu ne sinne laittamaan. Ne eivät niitä omista katteistaan ja voitoistaan varmastikaan siirrä kuluttajien hyväksi.

Kaupan alan työntekijöiden kannalta asiaa minun mielestäni pitäisi tarkastella hyvinkin paljon. Se, että aukioloaikoja laajennetaan, lisää kyllä erittäin kovasti hankaluuksia nimenomaan alan työntekijöille.

Ensinnäkin kannattaa muistaa se, että sunnuntaiaukioloajat kiistatta varmasti lisääisivät töiden osa-aikaisuutta, jota nytkin on jo paljon. Myyjistä 70 prosenttia ja kassanhoitajista 90 prosenttia on osa-aikaisia. Se on todella suuri määrä. Lisäksi kaikista osa-aikaisista on vielä 90 prosenttia naisia.

Naiset, äidit, ovat niitä, jotka myös kantavat pitkälle vastuuta lapsen hoitopaikkaan viemisestä ja hoitopaikasta hakemisesta ja yleensä hoitopaikkojen järjestämisestä. On saatu tietoja myös siitä, että sunnuntaiaukioloajat toisivat lisää vaikeuksia erikoisesti yksinhuoltajille, koska eihän meillä tässä yhteiskunnassa ole esimerkiksi lastenhoitopalveluita järjestetty läheskään niin katavasti, että sunnuntaina töissä oleva saisi lapselensa päivähoitopaikan. Jos hän sattuisi sen jostain yksittäisestä hoitopisteestä saamaankin, varmasti myös hoitajalle pitäisi maksaa sunnuntaityöstä eri korvaus. Pahimmassa tapauksessa myymälätyöntekijä saattaisi jäädä tuloissaan jopa miinukselle.

Silloin, kun tällaisista laajaa aukioloaikaa jotkut puuhaavat, kannattaisi kyllä vakavasti mielestäni pohtia kokonaisvaltaisuutta asiassa. Ei tämä yhteiskunta ole muilta palvelurakenteiltaan läheskään valmis tällaisiin mittaviin uudistuksiin. Myymälähenkilökunnalla ei ole myöskään mitään mahdollisuuksia valita sitä, tulevatko he töihin sunnuntaina vai eivät tule. Ainakin näinä aikoina, kun on pulaa työpaikoista eikä työntekijöistä, työntekijät on kyllä lähes nöyryytettyjä, hyvin arkoja ja huolissaan työpaikastaan. Se, että sanotaan, että sovitaan asialli-

sesti ja fiksusti työpaikalla työntekijöiden kesken, kuinka työt järjestellään, on todella kaunistapuhetta. Ne ovat sellaisia tavoitteita, joihin pitäisi päästä. Mutta valitettava tosiasia tänä päivänä valtaosassa työpaikkoja kyllä on se, että kauniit työelämän rakentamis- ja kehittämispuheet ovat pysähtyneet ja taantuneet ja sopimisen sijasta on tullut käytäntöön sanelu.

Yksin työskentely on sellainen asia, jonka vaaroihin on kiinnitetty myös aivan liian vähän huomiota. Tosin työasiainvaliokunta antaessaan lausuntoa talousvaliokunnalle kiinnitti myös tähän huomiota, mutta sekin yhteinen sanonta, mikä siellä on, on kyllä hyvin vähäinen. Yksin työskentely on lisännyt myös turvattomuutta ennen kaikkea iltaisin ja viikonloppuisin. Olen aivan varma, että sunnuntaiaukiolot eivät sitä ainakaan vähentäisi. On hyvin ikäviä tilanteita, kun myymälässä yksin työskentelevä henkilö näkee esimerkiksi, että myymälässä on näpistely menossa, sitten myymälähenkilöstöä uhkaillaan, on pahoinpidelty. Nämä eivät ole ollenkaan outoja asioita myymälähenkilöstölle. Minulla on itselläni tiedossa tapaus, missä pahoinpitelyn kohteeksi joutunut työntekijä olisi joutunut kokonaan luopumaan työstään, ellei häntä olisi kyetty sijoittamaan toiseen työhön. Kun oli isosta kauppaliikkeestä kyse, hän sai olla semmoisessa työssä, jossa oli useampi työntekijä yhdellä kertaa. Yksin työskentelyyn hän ei enää pahoinpitelyn jälkeen kyennyt.

Täällä on tullut esiin se, että nuoret työntekijät ovat kiinnostuneita tekemään sunnuntaitöitä. On aivan totta, että monet nuoret ihmiset, jotka etsivät esimerkiksi ensimmäistä työpaikkaansa ja joilla ei ole perhe- ja lapsenhoitorasitteita ja muita eivätkä ole vielä päässeet perille sunnuntaityön mahdollisesta ikävydestäkään, ovat valmiita sunnuntaityön tekemiseen. Mutta kun me nyt kuitenkin olemme tekemässä lakia, joka koskettaa kaikkia alan työntekijöitä, niin pitäisi silloin laajasti ottaa huomioon nimenomaan työntekijöiden tarpeet, ja niiden tarpeiden kaikkein paras tulkki on se työntekijä sieltä työpaikalta, se ammattiosasto ja se työhuonekunta. He tietävät varmasti kovin tarkkaan, mitä he haluavat.

Kun työasiainvaliokunta antoi tästä asiasta lausuntoa talousvaliokunnalle, työasiainvaliokunnassa saatiin aikaan kompromissi, jossa oli neljä joulukuun sunnuntaita ja neljä muuta sunnuntaita. Itse en kuitenkaan katsonut voivani yhtyä tuohon kompromissiin, ja vastalauseesta ja tässäkin jo esittämistäni ajatuksista löytyy perusteluita, miksi näin menettelin.

Talousvaliokunta, jonka mietinnön pohjalta asiaa nyt käsitellään, on lähtenyt äänestyksen jälkeen siitä, että olisi neljä sunnuntaita ja kuusi sunnuntaita. Kiistaa sitten on käyty siitä, niin kuin täällä käyty keskustelukin hyvin osoittaa, pitäisikö kauppohenkilöiden olla auki kello 10:n ja 18:n välillä vai ko kello 12:n ja 18:n välillä. Totta kai työntekijän näkökulmasta kahdeksan tunnin työaika on aina mielekkäin.

Mutta minua on jotenkin hämmäntänyt tämä hurskastelu ja kaksinaamaisuus mielestäni tässä asiassa. (Ed. Aittoniemi: Tämä se vasta hurskastelua on!) Jos halutaan pyhittää leppäpäivä, kuten jossain suuressa kirjassa muistini mukaan sanotaan, minusta se pitäisi pyhittää kokonaan. Katsoimme tätä asiaa nyt sitten uskonnollisista tai muista eettisistä näkökulmista tai mistä tahansa, niin kokonainen vapaapäivä on varmasti oikeudenmukaisempi. Se on oikeutettu kaikille niille, jotka eivät pakon sanelemista tarpeista, terveyden- tai sairaanhoidon tarpeista esimerkiksi, joudu palvelemaan kansalaisia. Mutta kauppohenkilöiden aukiolo ei ole sitä.

Olen henkilökohtaisesti aika lailla huolestunut. Kun vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä käsitelimme kauppohenkilöiden aukioloa, siellä oli mieltä, että ei ole tarpeita laajentamiseen, mutta me emme käyneet siellä mitenkään syvällistä eettistä arvokeskustelua tästä asiasta. Mutta itse olen kovasti tätä asiaa miettinyt ja näitä näkemyksiä toin työasiainvaliokunnassakin esiin. Minä olen aika lailla huolestunut, kun mietin, minkälaisia asiakkaita kulkee kaupoissa ensimmäisinä aamuina ja viimeisinä iltoina. Siellä on lauantain ja perjantain viimeisinä asiakkaina kaljakopan ostajia, ja luulin ja pelkään, että siellä olisi myös sunnuntaina ensimmäisinä asiakkaina kaljakopan ostajia. Ei kai meidän taroituksemme kuitenkaan ole myöskään tämmöistä kaupankäyntiä kamalasti omilla toimenpiteillämme tukea?

Sen lisäksi, mitä edellä olen kertonut, kauppohenkilöiden aukiolon laajentaminen ei kylläkään lisää kysyntää, aivan niin kuin täällä ed. Lahikainen sanoi jonkun kauppiaan sanoneen, että tuo hänelle asiakkaita. Kaupan tilanne paraneekin vain sillä, että kyetään luomaan ihmisille ostovoimaa, eikä se parane sillä, että me teemme semmoisia ratkaisuja, että me annamme mahdollisuuden kaupan sisäisen rakenteen vääristymiseen ja myös sellaiseen vääristymiseen, että kaikki pienet kaupat häviävät ja huonosti liikkuvat vanhat ihmiset tai lasten kanssa liikkuvat äidit joutuvat hakemaan ostoksensa en-

tistä kauempaa. Tässä eduskunnassa pitäisi vielä mielestäni kamppailla esimerkiksi siihen suuntaan, että tämä järjetön arvonlisävero saataisiin estetyksi niin, että ei se tulisi ainakaan voimaan kesäkuun alusta. Silläkin me parantaisimme hyvin paljon kaupan tilannetta emmekä tällä lakiesityksellä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmin puheessa välähti yksi hyvin tärkeä periaate, jota voi kyllä täydellä sydämellä kannattaa, eli se, että kansanedustaja ei saa omissa päätöksissään olla sidottu joihinkin hallituksen ja ay-liikkeen välisiin sopimuksiin, vaan kansanedustajan täytyy omia ratkaisujaan tehdessään käyttää omaa järkeään, omaa sydäntään ja omaa harkintaansa. Ed. Rimmi on toki tässä järjen käytössä päätenyt aivan toisenlaiseen tulokseen kuin minä, mutta se ei siitä huolimatta tämän periaatteen arvoa ja käyttämisen tärkeyttä vähennä.

Toivon vain, että ed. Rimmi käyttäisi omaa järkeään muissakin niissä lakiesityksissä, jotka tähän taloon tuodaan ns. konsensuslaeina eli hallituksen ja ay-liikkeen välisiin sopimuksiin, ja että kansanedustajat uskaltaisivat sormeilaa myös näitä lakeja eivätkä pelkästään tätä lakia, jonka ed. Rimmi haluaa huomattavasti tiukemmaksi, kuin mihin esimerkiksi Liikealan ammattiliitto omassa, hallituksen kanssa tekemässään sopimuksessa on päätenyt.

Ed. Rimmille voisi sanoa, että ilmeisesti meidän on nyt syytä harkita sitä, että lehdet eivät ilmesty eikä radiosta tule ohjelmaa, koska ne eivät ole välttämättömiä asioita, ja toimittajille annettaisiin oikeus viettää pyhäpäivää.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rimmi oli huolissaan siitä, että iltaisin on kaupassa yksi henkilö, joka tuntee turvattomuutta. Nykyinen tilanne on johtanut nimenomaan siihen, että bensa-asemilla, jotka ovat hyvin automatisoituja ja joista on tullut maitokaupan tyyppisiä pääkaupunkiseudulla, on nimenomaan yksi henkilö tällä hetkellä töissä. Tämä yhtälö ei toimi tällä tavalla.

Olisin ed. Rimmiltä muutamaa asiaa kysynyt, ensinnäkin juuri samaa, mitä ed. Ukkolakin tivas: Kun ay-liike, sekä työnantaja- että työntekijäpuoli, teki sopimuksen kahdeksasta aukiolopäivästä, eikö ed. Rimmi usko, että ay-liike on ollut oikealla asialla, kun hän on tiukemman säännöksen puolesta?

Toisaalta ed. Rimmi kuvaili kaikki kaupan

aukiolon haitat hyvin selkeästi, mutta jäi kuvailematta se, minkä haluaisin kuulla ed. Rimmiltä: Mikä on se palkkio, jonka kaupan työntekijä saa, jos hän on töissä sunnuntaina? Itse en sitä ihan tarkkaan tunne, mutta kun ed. Rimmi tuntui tuntevan nämä kaikki asiat äärimmäisen hyvin, niin ehkä hän kertoo minulle myös, millaisella palkalla nämä henkilöt tekevät töitä.

Ed. Rimmi oli lopuksi sitä mieltä, että jos kaupat ovat auki, niin ensimmäiset asiakkaat ovat kaljakorin ostajia ja illalla myöhään viimeiset asiakkaat ovat kaljakorin ostajia. Onko ed. Rimmi sitä mieltä, että haja-asutusalueella, missä kaupat saavat olla auki, ne pitäisi sulkea viikonloppuisin ja pyhäpäivisin?

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että Liikealan ammattiliitto ja hallitus ovat tehneet tietynlaisen sopimuksen, on tietysti yksi sopimus monien sopimusten joukossa. Tänäkin kautena, jonka minä olen ollut eduskunnassa, on ollut lukuisia lakiesityksiä joissa on äänestetty puolesta ja vastaan, vaikka ay-liike niissä onkin mukana ollut. Monta kertaa on niin, että kun sopimus on tehty, niin sen jälkeen monet asiat ovat jo huomattavasti muuttuneet. Itse kuitenkin periaatteessa pitkälle arvostan ay-liikkeen tekemää työtä ja konsensustyötä. Nyt kuitenkin esimerkiksi se mahdollisuus palaute, minkä olen saanut esimerkiksi Tampereen ja koko Pirkanmaan alueelta, on pistänyt miettimään, onko ammattiliitto jossain pakkoasumassa tässä asiassa ollut.

Mitä tulee yksin työskentelyyn, niin se on vakava asia, johon pitäisi enemmän kiinnittää huomiota. Me heräämme siihen tilanteeseen ehkä liian myöhään, että yksin työskentelyssä ihmisillä on suuria haittoja ja vaaroja. Siihen ei ole läheskään riittävästi kiinnitetty huomiota.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Kun olen seurannut nyt keskustelua kauppojen aukioloajasta, minun on kyllä vaikea uskoa, että elämme vuotta 1994. Jotenkin on täysin absurdi, että lailla määrätään, milloin kaupat saavat olla auki, lailla määrätään, milloin ihmiset voivat käydä ostoksilla, milloin töissä, milloin elokuvissa, milloin pitää nukkua. Hyvä ettei säädetä sitä, millaisia unia kunkin tulee kutsella. On näpertelyä kiistellä muutamasta sunnuntaista ja kauppojen aukiolosta, kun koko aukiolo pitäisi vapauttaa.

Kun oli Alaskassa 70-luvun puolivälissä maailmankierrosmatkalla ja kun tulimme ystäväni

kanssa yöllä kahden aikaan kapakasta ja viina-kaupat olivat auki, tajusin, että rajoitteilla vain luodaan pimeitä markkinoita ja vaikeutetaan ihmisten elämää. (Ed. Laine: Oliko se Alaskassa?) Ei siellä ollut lestinheittäjiä asemalla eikä juoppoja sen enempää kuin täälläkään. Siitä lähtien olen ollut täydellisen vapauden kannalla kauppojen aukioloaikojen suhteen.

Täällä on nyt kauppojen aukiolo kytketty kirkonmenoihin. Minusta näillä kahdella seikalla ei ole sen enempää teoriassa kuin käytännössä mitään tekemistä toistensa kanssa, ei senkään vertaa kuin tämän päivän listalla olevalla "Lex sikamakkarakalla" ja kauppojen aukioloajoilla. Uusimpien tilastojen mukaan viime vuonna joulun palveluksissa kävi 240 000 sanankuulijaa vähemmän kuin edellisellä vuonna, vaikka kauppojen aukioloaikoihin ei ollut tehty mitään muutoksia. Päinvastoin sinä vuonna kulutus supistui aika rajusti ja hallitus oli lisännyt monien satojentuhansien ihmisten vapaa-aikaa lykkäämällä heidät työttömiksi. Ei väkeä voida sillä houkutella kirkkoihin, että estetään kauppvoja olemasta auki. Kirkon olisi syytä keksiä muunlaisia markkinointikeinoja itselleen.

En myöskään usko, että aukiolon pidentämisen lisäksi kulutusta, ostot vain jakautuisivat tasaisemmin. Ei ihmisillä ole sen enempää rahaa kuluttaa, ovat kaupat auki sitten enemmän tai vähemmän.

Ainoa, mitä se lisäksi, olisi osa-aikatyöpaikat, mikä ei olisi pahitteeksi Suomen jäykällä työmarkkinoilla. Kansainvälisessä vertailussa Suomi on todella huomattavasti jäljessä monista muista maista sen suhteen, minkä verran osa-aikatyöpaikkoja on. Monille ihmisille osa-aikatyöpaikat ovat erittäin tärkeitä ja tarpeellisia.

Arvoisa puhemies! Lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen kannattamaan sellaisia esityksiä, joissa kannatetaan vapaita aukioloaikoja kauppoille.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan yleiskeskustelussa vielä todeta, että aion asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittää kauppojen vapaata aukioloaikaa eli 1 §:n muutosta.

Haluan vielä ed. Rimmiltä kysyä, kun hän tiesi kaikki kaupan alan asiat: Mikä on kaupan työntekijän ansio, jos hän menisi sunnuntaina töihin? Tuskin hän menee silloin ihan normaalilla palkalla. Kun itse en ihan tarkkaan tiedä sitä, niin ed. Rimmi, joka kaikki muut asiat tiesi, voisi ehkä valaista minua tässä asiassa.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin ed. Luukkaisen puheenvuoroa ja jäin miettimään sitä, että tietysti ymmärrän, että tässä on erilaisia näkemyksiä, mitä tulee kauppohen vapaaseen aukioloon ja siihen mahdollisuuteen esimerkiksi, mikä Yhdysvalloissa on, että suurin piirtein aamusta yöhön, oli pa kyseessä arki tai pyhä, voi suorittaa ostoksia. Itse en sen kannalla ole.

Mutta kyllä minusta osa-aikatyön liittäminen tähän asiaan sillä tavoin, että Suomen suurin ongelma olisi se, että meillä on liian vähän osa-aikaisia työpaikkoja, on hieman outoa, koska kyllähän niitä on tarjolla ja erityisesti niitä on liikealalla tarjolla aivan liiaksikin saakka. Suuri osa väestä, joka liikealalla joutuu osa-aikatyötä tekemään, tekee sitä todella vastentahtoisesti, ei ollenkaan siitä syystä, että siellä osa-aikaisia työpaikkoja on rajallisesti tarjolla. Niitä on valitettavasti tarjolla aivan liikaa jo nykyisellään.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! En pyytänyt vastauspuheenvuoroa ed. Luukkaisen puheenvuoroon, koska aloin epäillä omia korviani. Kuulinko todella oikein, että te kerroitte käyneenne Alaskassa ja siellä kokemanne perusteella päättitte muuttaa kantanne ja muodostaa mielipiteenne liikkeen aukioloajasta? Jos olen kuullut oikein, haluaisin vain todeta, että olette varmasti paljon useammin käynyt läntisessä Euroopassa, ja jos olette pitänyt silmänne auki, niin eiväthän siellä kaupat ole sunnuntaisin auki. Mikä kumma siinä on, että kokemuksia voi saada vain Alaskan yössä, mutta ei sitten Euroopassa? Mutta, herra puhemies, jos minä nyt kuitenkin kuulin väärin, niin puheenvuoroni tämä osa olkoon aiheeton.

Mitä omaan kantaani tulee, niin minä kyllä tiedän, että ammattiliitto on tehnyt sopimuksen. Siitä on kyllä kerrottu. Mutta valtavasti enemmän on tullut Tampereelta, Turusta, Porista, Joensuusta ammattiosastojen kirjeitä, työntekijöiden kirjeitä, joissa on vedottu sen puolesta, että ei pidä hyväksyä tätä hallituksen esitystä, ei valiokunnan esitystä. Minun täytyy sanoa, että kukaan ei ole puoleeni kääntynyt vaatien hallituksen esityksen tai valiokunnan esityksen hyväksymistä. Tämä nyt riittää kantani muodostamiseen. Ei tarvitse käydä Euroopassa eikä Alaskassa.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Ed. Rauramolle toteaisin sen seikan, että en tunne yksityiskohtaisesti liikealan työehtosopimusta, mutta

jos sunnuntaityötä tehdään, totta kai sunnuntai-työstä pitää maksaa huomattavasti suurempi korvaus. (Ed. Ukkola: Paljonko?) — Se on liikealan työehtosopimuksessa, ja sen voivat edustajat Ukkola ja ed. Rauramo tilata Liikealan ammattiliitosta.

Kun täällä väitetään koko ajan sitä, että sillä ei ole merkitystä hintatasolle, olen puheenvuoroisani korostanut sitä, että sillä on kiistatta merkitys hintatasolle, jos kaupan alan työntekijöille aiotaan maksaa heille kuuluvat, edes kohtuulliset korvaukset.

Mitä vielä tulee sunnuntaitöihin tai osa-aikatyöhön, on totta, mitä ed. Luukkainen sanoi siitä, että Suomessa on hyvin kapea-alaiset osa-aikatyömarkkinat, mutta osa-aikatyömarkkinat ovat juuri sellaisia, että ne ovat pakon sanelemia. Ihmiset ovat pakkoraossa joutuneet menemään niihin, ja meillä ei ole sellaisia kehittyneitä, hyviä osa-aikatyömarkkinoita kuten esimerkiksi Ruotsissa, missä myös osa-aikatyöntekijöiden kaikenlainen sosiaaliturva ja työehdot ovat hyvin hoidettuja.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

11) Ehdotus laiksi teollisten investointien väliaikaisesta investointituesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 6

Talousvaliokunnan mietintö n:o 14

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 14. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—12 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus laiksi ydinvastuulain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 10

Talousvaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Tällä esityksellä hallitus ehdottaa ydinvastuulakia muutettavaksi siten, että suomalaisen ydinlaitoksen vahingonkorvausvastuuta korotettaisiin. Suunta on oikea. Talousvaliokunta on yhtynyt hallituksen esitykseen, mutta valiokunnan mietintöön sisältyy valiokunnan kolmen jäsenen vastalause, jossa katsotaan, että ydinlaitoksen tulisi periaatteessa vastata kaikista aiheuttamistaan vahingoista ilman mitään ylärajaa. Mutta sitten kuitenkin vastalauseen allekirjoittajat katsovat, että käytännön syistä tämä voitaisiin toteuttaa eräänlaisen vastuujärjestelmän avulla, joka lähemmin perustellaan vastalauseessa. Olen vastalauseen kannalla ja tulen lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään muutosehdotuksen 18 §:ään siinä muodossa kuin se on vastalauseessa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

13) Ehdotukset laeiksi kauppakaaren 10 luvun, kuluttajansuojalain 7 ja 11 luvun sekä kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 13
Talousvaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 10 luvun 14—16 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 7 luvun 13 ja 16 § ja luvun otsikko sekä 11 luvun 1 e § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1993

Ainoa käsittely
Kertomus n:o 2
Talousvaliokunnan mietintö n:o 20

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus laiksi Hallinnon kehittämiskeskuksesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 44
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ehdotus laiksi Valtion Korjaamosta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 31
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Ehdotus laiksi eläintautilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 51
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Ehdotukset vakuutus sopimuslaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 114/1993 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Ehdotus laiksi kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 45
Talousvaliokunnan mietintö n:o 19

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Hallituksen esitys n:o 55 biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

21) Hallituksen esitys n:o 57 poliisilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Enestam: Herra puhemies! Ehdotan, että asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole päätetty yksimielisesti lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Enestam ehdottanut, että asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Enestamin ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

liikennevaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

22) Hallituksen esitys n:o 62 merilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

talousvaliokuntaan:

23) Hallituksen esitys n:o 63 laiksi yritystuesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta**24) Hallituksen esitys n:o 64 laiksi valtion riskipääomatakuista annetun lain muuttamisesta**

25) Hallituksen esitys n:o 65 laeiksi ihmisen elimien ja kudoksien irrottamisesta lääketieteelliseen käyttöön annetun lain 11 §:n ja sairausvakuutuslain 4 a §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Haluan ihan lyhyesti korostaa vain sitä, että hallituksen antama lakiehdotus on hyvin tärkeä ja sitä on odotettu hyvin pitkään. Tästä on myös tehty aloitteita.

Henkilöt, jotka ovat valmiita luovuttamaan omia elimiään, esimerkiksi oman munuaisensa tai vastaavan muun elimen tai kudoksen, voivat pelastaa henkilön, joka saa luovutettavan elimen. Esimerkiksi munuaisensiirtopotilaiden kohdalla kyseessä ovat yleensä myös yhteiskunnan huomattavat säästöt. On hyvin tärkeätä, että sairausvakuutuslakia nyt muutetaan siten, että he saavat tietynlaisen erityisaseman, mitä tulee sairausvakuutuksen päivärahaan. Karenssi heidän kohdallaan ollaan poistamassa ja muutoinkin — nykylaki ei riittävästi takaa kustannusten korvauksia, ainoastaan matkakustannukset tällä hetkellä korvataan — nyt elinten luovuttajan asemaa ollaan parantamassa. Täytyy sanoa, että tämä on erittäin odotettu ja tärkeä laki. Kun useimmiten olen täällä joutunut hyvin kriittisesti suhtautumaan hallituksen sosiaali- ja terveyspoliittisiin lakiehdotuksiin, niin tällä kertaa voin sanoa, että vilpittömästi ja lämpimästi tätä ehdotusta kannatan. Tämä tulee todella auttamaan varmasti osaltaan myös siinä, että myös elimien luovuttajien halukkuus luovuttaa elimiä jossakin määrin voi jopa lisääntyä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

26) Ed. Myllerin ym. lakialoite n:o 27 laiksi arvonnäköverolain muuttamisesta

27) Ed. Luukkaisen ym. lakialoite n:o 28 laiksi arvonnäköverolain 83 §:n muuttamisesta

28) Valtioneuvoston päätös tupakkatuotteista suoritettavasta lisäverosta annetun valtioneuvoston päätöksen 1 §:n muuttamisesta (VNP 1)

29) Lisätalousarvioaloitteet n:ot 34—48

Toinen varapuhemies: Eduskunnalle tänään annettu ja edustajille jaettu hallituksen esitys n:o 67 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten

Hyväksytään.

Hallituksen esitys n:o 67 laiksi rikoslain 29 luvun 4 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16.34.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

